

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA DARBO RINKOS POLITIKOS PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMAS

2008 m. gegužės 29 d. Nr. VA-P-10-1-11
Vilnius

Auditas atliktas, vykdant
Valstybės kontrolės 1-ojo audito departamento
direktorės Vitos Jurkevičienės
2008-01-02 pavedimą Nr. P-10-1, Nr. P-10-1-1

Auditą atliko valstybiniai auditoriai:
Marytė Tulabienė (grupės vadovė)
Jurgita Jokubauskienė
Darius Tartėnas

Auditas pradėtas 2008-01-02
Auditas baigtas 2008-05-29

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

TURINYS

Santrauka	3
Įžanga	5
Audito apimtis ir procesas	6
Audito rezultatai	8
1. Darbo rinkos politikos formavimas ir priemonių finansavimas	8
2. Užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimas ir jų finansavimas	12
2.1. Užimtumo rėmimo bendrosios paslaugos	12
2.2. Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės	13
3. Socialinėms įmonėms teikiama valstybės pagalba	22
4. Nedarbo socialinio draudimo išmokos	25
5. Lietuvos darbo biržos valdymas ir administravimas	28
Išvados ir rekomendacijos	36
Rekomendacijos	37
Priedai	40

SANTRAUKA

Vienas iš pagrindinių valstybės ekonominės būklės rodiklių – nedarbo lygis. Įgyvendinant valstybės strateginius tikslus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2004–2008 metų laikotarpiu įsipareigojo įgyvendinti aktyvią užimtumo ir žmogiškųjų išteklių plėtros politiką, kad kiekvienas norintis ir galintis dirbti mūsų šalies žmogus Tėvynėje rastų savęs vertą darbą¹. Darbo rinka yra viena iš socialinės apsaugos politikos sričių. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos misija yra įgyvendinti efektyvią darbo ir socialinės apsaugos politiką, siekiant sukurti kokybiško užimtumo galimybes ir užtikrinti visuomenės socialinį saugumą ir socialinę sanglaudą. Nors nedarbo lygis kasmet mažėjo, lėšos, skiriamos darbo rinkos politikos priemonėms, didėjo. Darbo rinkai administruoti yra įsteigtos valstybinės įstaigos: Lietuvos darbo birža ir 46-ios teritorinės darbo biržos.

Siekdami įvertinti esamą darbo rinkos politikos įgyvendinimo priemonių sistemą, nustatyti veiklos problemas, pateikti rekomendacijas sistemai tobulinti atlikome valstybinį veiklos auditą, kurio metu nagrinėjome teisės aktus, reglamentuojančius darbo rinkos politiką, informaciją apie darbo rinkos politiką ir jos priemonių įgyvendinimą.

Audito metu nustatyta, kad:

- Vykdytos darbo rinkos politikos formavimo priemonės nepakankamos, nes nenumatytos valstybės ilgalaikės darbo užmokesčio reguliavimo priemonės ir kriterijai; nuo 2005 metų nepradėtas laipsniškas perėjimas prie aktyvios darbo rinkos politikos priemonių, Lietuvos darbo biržos ir teritorinių darbo biržų išlaikymo finansavimo iš valstybės biudžeto, kaip nustatyta Nedarbo socialinio draudimo įstatyme; kai kurios teisės aktų nuostatos dėl darbo rinkos politikos priemonių nesudaro prielaidų efektyviam jų įgyvendinimui.
- Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimas yra tobulintinas, nes 2007 metais, lyginant su 2006 metais, šioms priemonėms įgyvendinti buvo panaudota 49,6 proc. daugiau lėšų, tačiau į priemones nukreipta 27,8 proc. mažiau ieškančių darbo asmenų, vieno dalyvavimo priemonėje kaina padidėjo daugiau negu dvigubai. Lietuvos darbo biržos organizuotos aktyvios darbo rinkos politikos priemonės 2007 metais turėjo poveikį įsidarbinant mažiau negu ketvirtadaliui per metus įsidarbinusių asmenų.
- Tobulintina Lietuvos darbo biržos ir teritorinių darbo biržų struktūra, nes 2006 ir 2007 metais Lietuvos darbo biržai ir jai pavaldžioms įstaigoms išlaikyti ir vystyti panaudota 23,4 proc., tuo tarpu visoms aktyvios darbo rinkos politikos priemonėms įgyvendinti – 41,2 proc. visų Užimtumo fondo lėšų.

¹ Lietuvos Respublikos Seimo 2004-12-14 nutarimas Nr. X-43 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, 8.1 p.

- Socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2006 ir 2007 metais neužtikrino tinkamo Užimtumo fondo lėšų administravimo ir jų panaudojimo, nes tvirtindama išlaidų sąmatas, lėšas bendrosioms paslaugoms numatė ne pagal Užimtumo rėmimo įstatyme numatytas užimtumo rėmimo bendrąsias paslaugas; dalis lėšų, skirtų teritorinėms darbo biržoms išlaikyti, buvo panaudota leidybinei grupei „Darbo biržos naujienos“ išlaikyti, nors ji nėra užimtumo rėmimo politiką įgyvendinanti įstaiga.
- Lietuvos darbo birža leidybinei grupei „Darbo biržos naujienos“ išlaikyti 2006 metais nepagrįstai skyrė 462,9 tūkst. Lt, o 2007 metais – 470,3 tūkst. Lt Užimtumo fondo lėšų, nes teisės aktuose nėra numatyta, kad ši įstaiga yra užimtumo rėmimo politiką įgyvendinanti įstaiga ir lėšos jai išlaikyti socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu nėra patvirtintos.
- Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir Lietuvos darbo birža 2006 ir 2007 metų veiklos ataskaitose nepateikė visuomenei informacijos, kiek lėšų pagal atskiras priemones panaudojo darbo rinkos politikos priemonėms įgyvendinti.

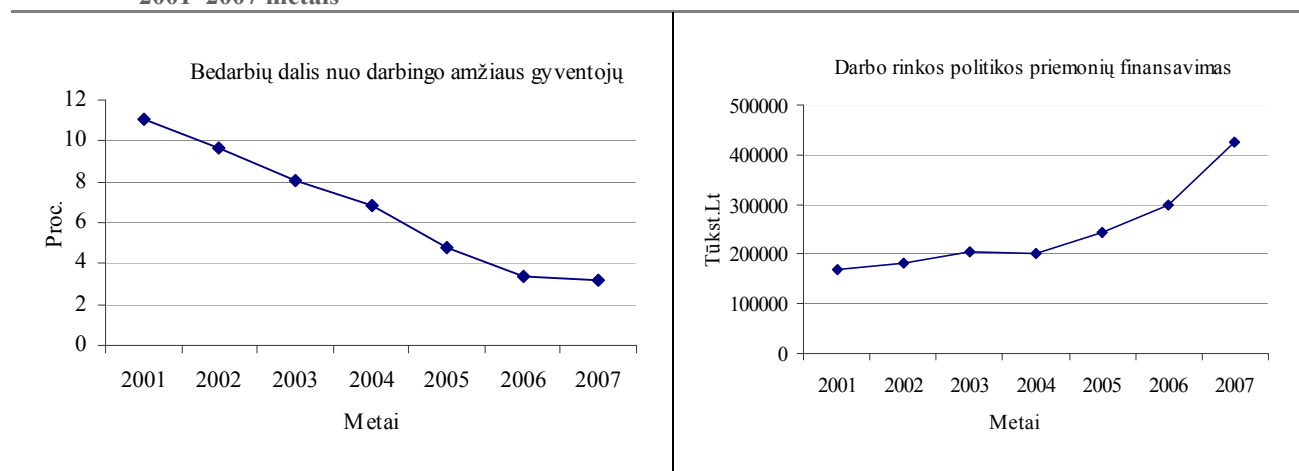
Audito ataskaitoje pateikėme rekomendacijas darbo rinkos politikos įgyvendinimo priemonių sistemai tobulinti.

- **Lietuvos Respublikos Vyriausybei** rekomendavome numatyti valstybės ilgalaikes darbo užmokesčio reguliavimo priemones ir kriterijus; svarstyti klausimą, kad būtų įgyvendinta Nedarbo socialinio draudimo įstatymo nuostata dėl perėjimo prie aktyvios darbo rinkos politikos priemonių, Lietuvos darbo biržos ir jai pavaldžių įstaigų išlaikymo išlaidų finansavimo iš valstybės biudžeto.
- **Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai** rekomendavome siekiant efektyvesnio užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo ir valstybės pagalbos teikimo socialinėms įmonėms, inicijuoti teisės aktų pakeitimus; siekiant mažinti administravimo išlaidas, svarstyti galimybę dėl nedarbo socialinio draudimo išmokų administravimo pavedimo Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritoriniams skyriams.
- **Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai ir Lietuvos darbo biržai** rekomendavome siekiant mažinti administravimo išlaidas, pertvarkyti teritorines darbo biržas; siekiant efektyvesnio darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo tikslinti poįstatyminius teisės aktus; teikti visuomenei išsamią informaciją apie darbo rinkos politikos priemonėms įgyvendinti panaudotas valstybės lėšas pagal atskiras priemones.
- **Lietuvos darbo biržai** rekomendavome spręsti klausimą dėl leidybinės grupės „Darbo biržos naujienos“ likvidavimo; nustatyti darbo rinkos politikos priemonių efektyvumo vertinimo kriterijus ir atsižvelgiant į juos planuoti ir įgyvendinti darbo rinkos politikos priemonę.

IŽANGA

Vienas iš pagrindinių valstybės ekonominės būklės rodiklių – nedarbo lygis. Nuo 2001 metų bedarbių dalis nuo darbingo amžiaus gyventojų Lietuvoje mažėjo ir 2007 metais sudarė 3,2 proc. 2007 metais vidutinis metinis bedarbių skaičius šalyje buvo 67,3 tūkst., arba 3,3 karto mažesnis nei 2001 metais. Lietuvoje nuo 2001 metų nedarbo lygis ir bedarbių skaičius nuolat mažėjo. Lėšos, skiriamos darbo rinkos politikos priemonėms, nuolat didėjo – 2007 metais, palyginti su 2001 metais, padidėjo daugiau kaip 2,5 karto ir sudarė 425 589,5 tūkst. Lt (žr.1 pav.).

1 pav. Bedarbių dalis nuo darbingo amžiaus gyventojų, darbo rinkos politikos priemonių finansavimas 2001–2007 metais

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Darbo rinkos administravimui sukurtas atskiras valstybinių įstaigų tinklas. Lietuvos darbo birža ir 46 teritorinės darbo biržos organizuoja užimtumo rėmimo politikos priemonių įgyvendinimą bedarbiams ir kitiems ieškantiems darbo asmenims. Nors situacija darbo rinkoje keitėsi, tačiau Lietuvos darbo biržoje ir teritorinėse darbo biržose etatų skaičius nemažėjo. Lietuvos darbo biržai ir jai pavaldžioms įstaigoms patvirtinti 1584 valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, etatai. Lietuvos darbo biržai ir jai pavaldžioms įstaigoms išlaikyti ir vystyti 2006 metais panaudota 27,2 proc., 2007 metais – 20,4 proc. visų Užimtumo fondo lėšų.

AUDITO APIMTIS IR PROCESAS

Audito objektas – darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimas.

Audito subjektas – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

Audito tikslas – įvertinti esamą darbo rinkos politikos įgyvendinimo priemonių sistemą, nustatyti veiklos problemas, pateikti rekomendacijas sistemos tobulinimui.

Vertinimo kriterijai

- Užimtumo rėmimo priemonių vertinimui: panaudotų lėšų, pasiektų rezultatų palyginimas, užimtumo rėmimo priemonių įtakos darbo rinkos rodikliams (nedarbo lygio mažėjimui, įdarbintų asmenų skaičiui, kvalifikuotos darbo jėgos augimui ir kt.) įvertinimas.
- Valdymui ir administravimui: panaudotų lėšų, įsteigtų etatų skaičiaus palyginimas per 2001–2007 metų laikotarpį.

Audito procesas. Auditas atliktas vadovaujantis Valstybinio audito reikalavimais². Audito įrodymams gauti duomenys buvo renkami taikant patvirtinimo, patikrinimo (dokumentų nagrinėjimo), skaičiavimo, apklausos (pokalbių) ir analitinės procedūras.

Audito metu nagrinėta:

- teisės aktai, reglamentuojantys darbo rinkos politiką;
- Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Lietuvos darbo biržos prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos informacija apie darbo rinkos politiką ir jos priemonių įgyvendinimą.

Audito metu lankytasi Trakų teritorinėje darbo biržoje, Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyboje, Lietuvos laisvosios rinkos institute, Lietuvos socialinių įmonių asociacijoje, kur buvo aptariami darbo rinkos politikos klausimai. Apie situaciją darbo rinkoje, vykdomas darbo rinkos politikos priemones savo nuomonę pateikė Lietuvos pramonininkų konfederacija ir dešimt šios konfederacijos narių, Lietuvos laisvosios rinkos institutas.

Atliekant auditą laikytasi prielaidos, kad auditoriams pateikti duomenys yra teisingi, dokumentai – išsamūs ir galutiniai, o dokumentų kopijos atitinka originalus.

Audituojamas laikotarpis – 2006 ir 2007 metai.

Auditas pradėtas 2008 m. sausio 2 d., baigtas 2008 m. gegužės 29 d.

Ataskaitoje vartojami sutrumpinimai:

LRV – Lietuvos Respublikos Vyriausybė

SADM – Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija

² Valstybės kontrolieriaus 2002-02-21 įsakymu Nr. V-26 patvirtinti "Valstybinio audito reikalavimai".

LDB – Lietuvos darbo birža

TDB – teritorinė darbo birža

VUI – vietinės užimtumo iniciatyvos

Profesinis mokymas – bedarbių ir įspėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų profesinis mokymas

Neformalus švietimas - bedarbių ir įspėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų neformalus švietimas

AUDITO REZULTATAI

1. Darbo rinkos politikos formavimas ir priemonių finansavimas

Užimtumo rėmimo politiką šalyje formuoja Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, kitos ministerijos. Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintoje Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje³ nustatyti pagrindiniai veiksmai socialinės apsaugos srityje, nukreipti į šias strategines kryptis:

- užimtumo didinimas;
- nedarbo mažinimas;
- darbo vietų kokybės gerinimas.

Valstybės ilgalaikės raidos strategijos sudėtinė dalis yra Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikė strategija⁴, kurioje apibrėžtas Lietuvos ekonominės politikos tikslas: stabili makroekonominė aplinka – **žemas nedarbo lygis**, stabilios kainos, spartus ekonomikos augimas.

Igyvendinant valstybės strateginius tikslus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2004–2008 metų laikotarpiu įsipareigojo įgyvendinti aktyvią užimtumo ir žmogiškųjų išteklių plėtros politiką, kad kiekvienas norintis ir galintis dirbti mūsų šalies žmogus Tėvynėje rastų savęs vertą darbą⁵. Šiai programos nuostatai įgyvendinti Vyriausybė patvirtino 2004–2008 metų programos įgyvendinimo priemones⁶. 2005 metais pagal Lisabonos strategijos nuostatas buvo parengta Nacionalinė Lisabonos strategijos įgyvendinimo programa, patvirtinti programos pagrindiniai užimtumo politikos tikslai ir pirmaeiliai uždaviniai, jų įgyvendinimo priemonės socialinės politikos ir užimtumo srityje⁷.

Darbo rinkos politikos teisinius pagrindus, jos tikslą, uždavinius nustato Lietuvos Respublikos bedarbių rėmimo įstatymas (iki 2006-07-31), Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas (nuo 2006-08-01), Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymas, Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2007 metų rodiklių patvirtinimo įstatymas, Socialinių įmonių įstatymas ir kiti teisės aktai.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2006 metų veiklos ataskaitoje nurodoma, kad Lietuva jau yra pasiekusi kai kuriuos Europos Tarybos 2000 metais priimtoje Lisabonos strategijoje

³ Lietuvos Respublikos Seimo 2002-11-12 nutarimas Nr. IX -1187 „Dėl Valstybės ilgalaikės raidos strategijos patvirtinimo“.

⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-06-12 nutarimas Nr. 853 „Dėl Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikės strategijos“.

⁵ Lietuvos Respublikos Seimo 2004-12-14 nutarimas Nr. X-43 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, 8.1 p.

⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-03-24 nutarimas Nr. 315 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo“.

⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-11-22 nutarimas Nr. 1270 „Dėl Nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos patvirtinimo“.

Europos Sąjungos valstybėms 2010 metams nustatytus tikslus ir standartus. Vidutinis metinis nedarbo lygis sumažėjo nuo 8,3 proc. (2005 m.) iki 5,9 proc. (2006 m.) ir buvo mažesnis negu vidutinis nedarbo lygis Europos Sąjungoje (ES – 8,0 proc.). Vidutinis metinis registruotų bedarbių santykis su darbingo amžiaus gyventojais sudarė 3,4 proc.⁸

Kai kurie darbo rinkos politiką apibūdinantys rodikliai pateikti 1 lentelėje.

1 lentelė. Darbo rinkos rodikliai 2001-2007 metais

Rodikliai	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Darbingo amžiaus gyventojų skaičius metų pradžioje, tūkst.	2019,4	2046,8	2076,0	2097,3	2112,3	2121,5	2136,6
Vidutinis metinis bedarbių skaičius, tūkst.	223,5	198,4	167,0	142,5	100,8	73,2	67,3
Bedarbių dalis nuo darbingo amžiaus gyventojų, proc.	11,1	9,7	8,1	6,8	4,8	3,4	3,2
Įregistruota laisvų darbo vietų, tūkst.	134,6	133,0	130,0	129,9	124,1	124,9	134,1
Įregistruota ieškančių darbo asmenų, tūkst.	260,3	261,7	261,8	221,6	178,3	176,7	186,4
Įdarbinta ieškančių darbo asmenų, tūkst.	134,1	133,7	130,6	125,5	109,7	99,7	111,9
Įdarbintų ieškančių darbo asmenų dalis nuo įregistruotų ieškančių darbo asmenų, proc.	51,5	51,1	49,9	56,6	61,5	56,4	60,0

Šaltinis – Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

Šalyje per visą Nepriklausomybės laikotarpį didžiausias nedarbo lygis, tai yra 11,1 proc., buvo 2001 metais. Nuo tų metų bedarbių dalis nuo darbingo amžiaus gyventojų kiekvienais metais mažėjo.

Auditorių nuomone, norint pritraukti į darbo rinką ir joje išlaikyti daugiau žmonių, vienas svarbiausių veiksnių yra darbo užmokesčio dydis.

Nuo 1998 m. birželio mėnesio iki 2004 m. gegužės mėnesio nebuvo didinama minimali mėnesinė alga darbuotojams, dirbantiems įmonėse, įstaigose, organizacijose, nepaisant nuosavybės formos. Taip pat daugiau negu penkerius metus nebuvo didinama bazinė mėnesinė alga, kurios pagrindu taikant koeficientus buvo skaičiuojamas darbo užmokestis biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojams.

Pastebėjimas

Trišalės tarybos sekretoriato prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos straipsnyje „Minimalus darbo užmokestis“ rašoma, kad „Lietuvoje taikoma įstatymų nustatyta minimalaus darbo užmokesčio sistema. **Daugumoje ES šalių minimalus darbo užmokestis yra reguliariai koreguojamas atsižvelgiant į tam tikrus kriterijus, pavyzdžiui, infliacija ar vidutinio darbo užmokesčio pokyčiai. Lietuva neturi jokių minimalaus darbo užmokesčio koregavimo specifinių kriterijų. Lietuva 2004 metais priklausė grupei, kurioje yra mažiausias minimalaus darbo užmokesčio santykis su vidutiniu mėnesiniu (bruto) darbo užmokesčiu ES šalių tarpe.** Tarp ES šalių (išskyrus Rumuniją) 2005 metų pabaigoje Lietuvoje gaunančių minimalų užmokestį darbuotojų buvo didžiausia dalis, tai yra 18,4 % nuo visų atlyginimą gaunančių darbuotojų“⁹.

Auditorių nuomone, ilgą laiką nedidinus darbo užmokesčio, dalis asmenų emigravo iš Lietuvos, atsirado laisvų darbo vietų. Valstybės tarnybos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenimis, laisvų valstybės tarnautojų (be statutinių) pareigybių skaičius 2003–2006 metais sudarė daugiau kaip 9 proc. bendro valstybės tarnautojų skaičiaus. Lietuvos darbo biržos

⁸ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007-02-21 įsakymu Nr. D6-1 patvirtinta 2006 metų veiklos ataskaita.

⁹ Prieiga per internetą http://www.lrtt.lt/Tyrimai/Minimalus_darbo_uzmokestis.doc (žiūrėta 2008-02-21).

duomenimis, 2007 metais Šiaulių ir Vilniaus miestų teritorinėse darbo biržose registruotas laisvų darbo vietų skaičius viršijo galinčių jas užimti ieškančių darbo asmenų skaičių.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos svarbiausi uždaviniai yra šie: įgyvendinti darbo santykių ir apmokėjimo, darbo rinkos, žmogiškųjų išteklių plėtros, darbo rinkos profesinio mokymo politiką. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, vykdydama jai pavestus uždavinius, rengia projektus Lietuvos Respublikos įstatymų, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų ir kitų teisės aktų, susijusių su valstybės politikos įgyvendinimu ministerijai pavestose socialinės apsaugos ir darbo srityje¹⁰.

Nenumatytos valstybės ilgalaikės darbo užmokesčio reguliavimo priemonės ir kriterijai. Ilgą laiką nedidintas darbo užmokestis – vienas iš veiksnių, turėjusių įtakos darbo jėgos emigracijai iš Lietuvos, laisvų darbo vietų atsiradimui.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pastabos¹¹

Lietuvos Respublikos Vyriausybė yra priėmusi sprendimus **dėl atskirų veiklos sričių biudžetinių įstaigų darbuotojų darbo užmokesčio tolimesnio didinimo**: kultūros ir meno darbuotojų darbo užmokesčio didinimo 2009 – 2011 metų programos, ilgalaikės pedagoginių darbuotojų darbo užmokesčio didinimo programos, ilgalaikės socialinį darbą dirbančiųjų darbo užmokesčio didinimo ir socialinių garantijų gerinimo 2008 – 2011 metų programos. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija yra pateikusi Vyriausybei Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo įstatymo projektą bei Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo projektą, kuriuose sprendžiamos ilgalaikės darbuotojų apmokėjimo problemos. Be to, yra **formuojama darbo grupė parengti trejų metų visų iš valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų darbo užmokesčių gaunančių darbuotojų darbo užmokesčio didinimo programą**.

Darbo užmokesčio didinimas nėra vien Vyriausybės kompetencija, nes ji reguliuoja tik dirbančiųjų valstybiniame sektoriuje darbo užmokesčio didinimo klausimus. Darbo apmokėjimo sistemos tobulinimas, darbo užmokesčio ir socialinių išmokų indeksavimo mechanizmų kūrimas ir tobulinimas yra trišalio bendradarbiavimo prioritetai. Nors **konkretūs kriterijai, į kuriuos turėtų būti atsižvelgiama, nustatant MMA ir MVA dydžius, nėra teisiškai reglamentuoti**, paprastai atsižvelgiama į vartojimo prekių ir paslaugų kainų indekso metinius pokyčius ir prognozes, bendrojo vidaus produkto augimą, vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio augimą, darbuotojų, gaunančių MMA, skaičių, valstybės biudžeto ir darbdavių finansines galimybes ir kt.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nurodytos priemonės, auditorių nuomone, nėra valstybės ilgalaikės darbo užmokesčio reguliavimo priemonės.

Darbo rinkos politikos priemonės įgyvendina Lietuvos darbo birža ir teritorinės darbo biržos. Darbo rinkos politikos priemonės finansuojamos iš Užimtumo fondo, valstybės biudžeto, Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir kitų šaltinių. Nedarbo socialinio draudimo lėšos, skirtos darbo rinkos politikos priemonėms įgyvendinti, iš Valstybinio socialinio draudimo biudžeto

¹⁰Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998-07-17 Nr. 892 nutarimu patvirtinti Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatai, 5, 6 p.

¹¹ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2008-05-13 raštas Nr. (6.3-51)-SD-4245 „Dėl valstybinio audito ataskaitos „Darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimas“ projekto“.

pervedamos į Užimtumo fondą. Kiek panaudota lėšų darbo rinkos politikos priemonėms įgyvendinti, pateikta 2 lentelėje.

2 lentelė. Lietuvos darbo biržos ir teritorinių darbo biržų faktinės išlaidos darbo rinkos politikos priemonėms įgyvendinti (tūkst. Lt)

Lėšų šaltiniai	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Iš viso lėšų	168127,2	180656,4	204411,1	200279,9	243944,3	298727,6	425589,5
Užimtumo fondo lėšos	166751,2	177058,5	198977,9	194306,8	223169,6	238150,6	311578,8
Valstybės biudžeto lėšos	1376,0	3597,9	5433,2	5973,1	14324,8	22271,7	40424,1
ES finansuojamų projektų, iš jų:					6449,9	38305,3	73586,6
ES lėšos					2877,5	28839,1	57344,9
Užimtumo fondo lėšos					3547,0	6685,4	10902,7
Valstybės biudžeto lėšos					25,2	2780,8	5339,0

Šaltinis – Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

Kasmet darbo rinkos politikos priemonėms įgyvendinti buvo panaudota vis daugiau Užimtumo fondo, valstybės biudžeto, ES fondų lėšų. Darbo rinkos politikos priemonėms įgyvendinti 2007 metais panaudota 1,4 karto lėšų daugiau, lyginant su 2006 metais.

Nedarbo socialinio draudimo įstatyme¹² numatyta, kad „pereinamuoju laikotarpiu (2005–2009 m.) valstybės biudžetas laipsniškai perima iš Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytų aktyvios darbo rinkos politikos priemonių, Lietuvos darbo biržos ir jos teritorinių darbo biržų bei Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos išlaikymo finansavimą. Šios lėšos turėjo būti numatytos einamųjų metų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme“. *Atkreiptinas dėmesys į tai, jog iki šiol nepradėta įgyvendinti Nedarbo socialinio draudimo įstatymo nuostata, kad laipsniškai būtų pereinama prie aktyvių darbo rinkos politikos priemonių, Lietuvos darbo biržos ir jos teritorinių darbo biržų išlaikymo išlaidų finansavimo iš valstybės biudžeto. ES finansuojamiems projektams įgyvendinti 75 proc. lėšų skiriama iš ES struktūrinių fondų ir tik 25 proc. valstybės lėšų. Auditorių nuomone, įgyvendinant ES finansuojamus projektus, tikslinga kuo daugiau aktyvių darbo rinkos politikos priemonių finansuoti iš ES fondų ir valstybės biudžeto lėšų. Aktyvias darbo rinkos politikos priemones, Lietuvos darbo biržos ir jos teritorinių darbo biržų išlaikymo išlaidas finansuojant iš valstybės biudžeto, ES fondų, atsirastų galimybė iš Valstybinio socialinio draudimo biudžeto lėšų didinti pensijas, kitas socialinio draudimo išmokas, nes nebūtų atskaitomos ir pervedamos lėšos į Užimtumo fondą.*

Iki šiol nepradėtas laipsniškas perėjimas prie aktyvios darbo rinkos politikos priemonių, Lietuvos darbo biržos ir jos teritorinių darbo biržų išlaikymo išlaidų finansavimo iš valstybės biudžeto, todėl įstatymo nuostata iki 2009 metų gali būti neįgyvendinta.

¹² Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymas, 2003-12-16 Nr. IX -1904, 23 str. 1 d. 2 p.

2. Užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimas ir jų finansavimas

Dalį darbo rinkos politikos priemonių sudaro užimtumo rėmimo priemonės, nurodytos schemoje 1 priede.

Užimtumo rėmimo priemonės reglamentuoja Užimtumo rėmimo įstatymas ir poįstatyminiai teisės aktai. Lietuvos darbo birža ir teritorinės darbo biržos įgyvendina šias užimtumo rėmimo priemones:

- užimtumo rėmimo bendrąsias paslaugas;
- aktyvios darbo rinkos politikos priemones;
- užimtumo rėmimo programas.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Lietuvos darbo biržai 2006 ir 2007 metams nustatė veiklos tikslus, pagrindinius veiklos uždavinius ir rodiklius, taip pat patvirtino Užimtumo fondo lėšų sąmatą nustatytiems veiklos tikslams, uždaviniams ir rodikliams vykdyti¹³.

2.1. Užimtumo rėmimo bendrosios paslaugos

Užimtumo rėmimo bendrųjų paslaugų teikimo tikslas – padėti ieškantiems darbo asmenims planuoti profesinę karjerą, susirasti tinkamą darbą ir įsidarbinti, o darbdaviams – apsirūpinti tinkamais darbuotojais¹⁴.

Užimtumo rėmimo bendrosios paslaugos (informavimas, konsultavimas, tarpininkavimas įdarbinant, užimtumo rėmimo individualios veiklos planavimas) finansuojamos tik iš Užimtumo fondo lėšų.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, tvirtindama asignavimus užimtumo rėmimo bendrosioms paslaugoms, materialiojo ir nematerialiojo turto išsigijimo išlaidas priskyrė prie bendrųjų paslaugų išlaidų, nors pagal Užimtumo rėmimo įstatymą šios išlaidos nenumatytos. Lietuvos darbo birža užimtumo rėmimo bendrosioms paslaugoms Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos patvirtintus asignavimus paskirstė teritorinėms darbo biržoms.

Lietuvos darbo biržos ir teritorinių darbo biržų 2006 ir 2007 m. faktinės išlaidos užimtumo rėmimo bendrosioms paslaugoms pateiktos 3 lentelėje.

¹³ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-02-01 įsakymas Nr. A1-41 „Dėl Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2006 metų veiklos tikslų, rodiklių ir uždavinių nustatymo“; Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-12-28 įsakymas Nr. A1-346 „Dėl Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos 2007 metų veiklos tikslų ir uždavinių bei jiems pasiekti rodiklių nustatymo“.

¹⁴ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-08-03 įsakymu Nr. A1-227 patvirtintas „Užimtumo rėmimo bendrųjų paslaugų teikimo sąlygų ir tvarkos aprašas“, 2 p.

3 lentelė. Užimtumo fondo lėšų panaudojimas užimtumo rėmimo bendrosioms paslaugoms

Eil. Nr.	Rodikliai	Faktinės išlaidos, tūkst. Lt	
		2006 m.	2007 m.
1.	Užimtumo rėmimo bendrosios paslaugos, iš jų:	4212,0	6842,1
1.1	Prekių ir paslaugų naudojimo išlaidos	1331,5	807,9
1.1.1	Informavimas	203,9	482,4
1.1.2	Konsultavimas	108,0	253,8
1.1.3	Tarpininkavimas įdarbinant	8,6	27,9
1.1.4	Užimtumo rėmimo individualios veiklos planavimas	9,6	43,8
1.1.5	Darbo pasiūlos ir paklausos programoms*	1001,4	0,0
1.2	Materialiojo ir nematerialiojo turto įsigijimo išlaidos	2880,5	6034,2

Šaltinis – Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

* – buvo numatyta iki 2006-08-01

Teikti užimtumo rėmimo bendrąsias paslaugas yra Lietuvos darbo biržos ir teritorinių darbo biržų funkcija, siekiant įdarbinti ieškančius darbo asmenis. Lėšos funkcijoms vykdyti yra numatytos 2006 ir 2007 metų Lietuvos darbo biržos ir teritorinių darbo biržų išlaikymo ir vystymo sąmatose.

Lėšas užimtumo rėmimo bendrosioms paslaugoms atskirai skirti netikslinga, kadangi teikti užimtumo rėmimo bendrąsias paslaugas yra Lietuvos darbo biržos ir teritorinių darbo biržų funkcija. Lėšos funkcijoms vykdyti yra numatytos Lietuvos darbo biržos ir teritorinių darbo biržų išlaikymo ir vystymo sąmatose.

2.2. Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės

Lietuvos darbo birža patvirtino teritorinėms darbo biržoms 2006 ir 2007 metų aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo užduotis, veiklos rodiklius ir lėšas priemonėms įgyvendinti. Teritorinės darbo biržos kai kurių aktyvios darbo rinkos politikos priemonių poreikį nustato vadovaudamosi pavyzdiniais aprašais¹⁵ ir įvertinusios regiono situaciją darbo rinkoje.

Bedarbių, dalyvausančių aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse, skaičius planuojamas:

- pagal individualiuose įsidarbinimo planuose numatytą dalyvavimą priemonėje;
- įvertinant prognozuojamą įregistruoti darbo rinkoje asmenų skaičių, kuriems gali būti pasiūlyta dalyvauti priemonėje.

Profesinis mokymas ir neformalus švietimas

Bedarbiams ir išpėtiems apie atleidimą iš darbo darbuotojams **profesinis mokymas** organizuojamas, siekiant suteikti kvalifikaciją arba (ir) ugdyti profesinius gebėjimus; **neformalus švietimas** – siekiant padėti tobulinti kvalifikaciją, atnaujinti profesines žinias ir (ar) praktinius įgūdžius, reikalingus įsidarbinti ir supažindinti su profesijomis.

Teritorinės darbo biržos į profesinio mokymo priemonę siuntė skirtingą dalį asmenų iš visų per metus toje teritorijoje registruotų bedarbių.

Pavyzdys

Iš visų per metus registruotų bedarbių į profesinio mokymo priemonę nusiųsta asmenų (proc.):

- 2006 m. Skuodo teritorinėje darbo biržoje – 18,8 proc., Rokiškio – 7,0 proc.;
- 2007 m. Skuodo teritorinėje darbo biržoje – 24,7 proc., Kėdainių – 9,0 proc.

Auditorių nuomone, siūsdama asmenis mokytis pagal profesinio mokymo ar neformalaus švietimo programas, teritorinė darbo birža turėtų atsižvelgti į toje teritorijoje registruotų bei nekvalifikuotų bedarbių skaičių.

Asmenų, dalyvavusių profesinio mokymo ir neformalaus švietimo priemonėse, skaičius pateiktas 4 lentelėje.

4 lentelė. Asmenų, dalyvavusių profesinio mokymo ir neformalaus švietimo priemonėse, skaičius

Rodikliai	Profesinis mokymas		Neformalus švietimas*
	2006 m.	2007 m.	2007 m.
Nusiųsta asmenų	19298	24378	5507
Baigė asmenų	16843	22437	5129
Asmenų, nutraukusių dalyvavimą priemonėje, skaičius	1303	1637	242
Asmenų, įsidarbinusių per 90 d. po priemonės, proc.	73,1	58,5	29,0

Šaltinis – Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

* – asmenys neformaliame švietime 2006 metais nedalyvavo

Ne visi asmenys, siūsti į profesinio mokymo ir neformalaus švietimo priemones, jas baigė, pavyzdžiui:

Pavyzdys

2007 metais mokymosi pagal neformalaus švietimo programas nebaigė dalis darbo biržų siūstų asmenų:

- Širvintų teritorinėje darbo biržoje – 13 proc.;
- Kauno teritorinėje darbo biržoje – 12,9 proc.;
- Vilniaus teritorinėje darbo biržoje – 11,3 proc.

Dalis asmenų, kurie dalyvavo profesinio mokymo priemonėje, neįsidarbino. Ne visi asmenys baigė mokymąsi pagal profesinio mokymo ir neformalaus švietimo programas. Auditorių nuomone, teritorinės darbo biržos siuntė mokytis pagal profesinio mokymo ir neformalaus švietimo programas dalį nepakankamai motyvuotų asmenų.

Teritorinės darbo biržos 2007 metais dalį asmenų siuntė mokytis pagal profesinio mokymo programas, kurios suteikia tik papildomas kompetencijas.

Pavyzdys

Mokymo programos pavadinimas	Nusiųstų asmenų skaičius
Kompiuterinio raštingumo pagrindai	259
Kompiuterio vartojimo pagrindai	4101
Kompiuterio vartotojas	533
Užsienio kalbos kursai	25
Valstybinės kalbos mokymas kitakalbams	256

¹⁵ Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2006-09-29 įsakymas Nr. V-463 „Dėl įdarbinimo subsidijuojant, darbo įgūdžių įgijimo rėmimo, viešųjų darbų ir darbo vietų steigimo subsidijavimo organizavimo ir priežiūros teritorinėse darbo biržose tvarkų aprašų patvirtinimo“.

Dalis asmenų nusiūsta mokytis pagal profesinio mokymo programas, kurios suteikia papildomas kompetencijas, tačiau nesuteikia profesijos (kvalifikacijos). Bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų siuntimo mokytis pagal profesinio mokymo programas sąlygų ir tvarkos apraše¹⁶ yra įvardyta galimybė įgyti naują ar papildomą kompetenciją, tačiau Užimtumo rėmimo įstatyme tai nėra numatyta.

Lietuvos darbo biržos duomenimis, 2007 metais per 90 dienų įsidarbino 71 proc. asmenų, dalyvavusių profesinio mokymo priemonėje ir įgijusių profesiją (kvalifikaciją), ir tik 45 proc. asmenų, įgijusių papildomas kompetencijas.

Socialinės politikos grupės 2007 metų liepos – rugpjūčio mėn. atlikto tyrimo „Bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų profesinio mokymo atitikimo darbdavių poreikiams nustatymas“ metu tik 13 proc. darbdavių nurodė, kad visi besikreipiantys asmenys, baigę darbo rinkos profesinio mokymo kursus, atitinka profesinius ir kvalifikacinius įmonės reikalavimus¹⁷. *Auditorių nuomone, tikslinga numatyti galimybę, kad asmuo, norintis dalyvauti profesinio mokymo priemonėje, galėtų savarankiškai susirasti ir pasirinkti mokymo įstaigą, kurioje įgytų pageidaujamą profesiją, o darbo birža apmokėtų faktines mokymo išlaidas, neviršijant nustatyto limito. Tai skatintų ieškančius darbo asmenis rinktis tinkamą profesiją ir mokymo įstaigą, kad vėliau galėtų įsidarbinti. Darbdavys, norintis įdarbinti tinkamos kvalifikacijos darbuotoją, galėtų dengti mokymosi išlaidas, viršijančias nustatytą limitą.*

Lietuvos laisvosios rinkos instituto nuomonė¹⁸

Kiekvienas, kuris įgyja teisę gauti valstybės finansuojamą konsultavimą, mokymus ar perkvalifikavimą, gauna finansinį „krepšelį“ – nustatytą pinigų sumą – kurią gali išleisti konsultavimo ar mokymo paslaugai įsigyti. Tokia sistema leistų: a) efektyviai užtikrinti, jog bus teikiamos tos paslaugos, kurių reikia vartotojams (tuo tarpu valstybės teikiamos paslaugos yra mažiau dinamiškos ir lanksčios); b) dėl didesnės konkurencijos rinkoje vartotojai galės gauti geresnės kokybės paslaugą; c) daugiau atsakomybės yra perkeliama ant vartotojų pečių, vartotojas galės pasirinkti, kaip efektyviau išnaudoti skiriamas lėšas, pavyzdžiui, prisidėti asmeninių lėšų ir nusipirkti brangesnius mokymus; d) būtų taupomi valstybės biudžeto ištekliai, nes sumažėtų našta darbo biržos padaliniam.

Teisės aktais nėra apibrėžta, kiek kartų darbo birža gali siūsti asmenį mokytis pagal profesinio mokymo ir neformalaus švietimo programas. Todėl asmenys gali mokytis valstybės lėšų sąskaita keletą kartų, nors baigę mokytis jie neįsidarbina. Nenumatytos jokios asmenų, baigusiu profesinį mokymą, poveikio priemonės, jei jie atsisako siūlomo tinkamo darbo pagal įgytą kvalifikaciją.

Teisės aktai numato¹⁹, kad bedarbiams dalyvavimo profesinio mokymo ir neformalaus švietimo priemonėse laikotarpiu nestabdomas nedarbo draudimo išmokos mokėjimas ir mokama stipendija. Šių išmokų bendras dydis yra didesnis, negu minimali mėnesinė alga, atskaičiavus mokesčius. Dažnai tai neskatina bedarbių įsidarbinti. *Auditorių nuomone, stipendijos dydis ar*

¹⁶ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-07-31 įsakymu Nr. A1-225 patvirtintas „Bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų siuntimo mokytis pagal profesinio mokymo programas sąlygų ir tvarkos aprašas“, 2 p.

¹⁷ Lietuvos darbo biržos informacinis biuletenis „Darbo biržos naujienos“, 2007 m. Nr. 12 (121), 17 psl.

¹⁸ Lietuvos laisvosios rinkos instituto 2008-04-08 elektroninis laiškas.

nedarbo draudimo išmokos ir mokymo stipendijos bendras dydis neturėtų būti didesnis negu Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta minimali mėnesinė alga, atskaičiavus mokesčius.

Teritorinės darbo biržos siuntė mokyti pagal profesinio mokymo ir neformalaus švietimo programas dalį nepakankamai motyvuotų asmenų. Profesinio mokymo priemonė 2007 metais įgyvendinta nepakankamai rezultatyviai, nes per 90 dienų įsidarbino mažesnė dalis baigusiu mokytis asmenų, negu 2006 metais.

Remiamasis įdarbinimas

Remiamojo įdarbinimo priemonės: įdarbinimas subsidijuojant, darbo įgūdžių rėmimas, viešieji darbai. Už bedarbių, dalyvaujančių remiamojo įdarbinimo priemonėse, įdarbinimą darbdaviams mokama nustatyto dydžio subsidija.

Teritorinės darbo biržos planavo remiamojo įdarbinimo apimtį ir jo poreikį teikė Lietuvos darbo biržai. Lietuvos darbo biržos patvirtintos remiamojo įdarbinimo užduotys kai kurioms teritorinėms darbo biržoms skiriasi kelis kartus.

5 lentelė. 2007 metams patvirtintų remiamojo įdarbinimo užduočių palyginimas su kai kuriais 2006 m. rodikliais

Rodikliai	Šalyje	Teritorinės darbo biržos pavadinimas		
		Kauno	Pasvalio	Joniškio
Įregistruotų bedarbių skaičius 2006 metais	160812	15645	1622	1367
Įregistruotų laisvų darbo vietų skaičius 2006 metais	124915	14491	1443	891
2006 metais įregistruotų bedarbių skaičiaus santykis su įregistruotų laisvų darbo vietų skaičiumi, proc.	77,7	92,6	89,0	65,2
2007 metams numatytas bedarbių, dalyvausiančių remiamojo įdarbinimo priemonėse, skaičius	35168	1986	855	720
2007 metais numatyta bedarbių, dalyvausiančių remiamajame įdarbinime, dalis nuo 2006 metais įregistruotų bedarbių, proc.	21,9	12,7	52,7	52,7
Įregistruotų papildomai remiamų bedarbių skaičius 2006 m.	109716	10925	1564	1667
2007 metais numatyta bedarbių, dalyvausiančių remiamajame įdarbinime, dalis nuo 2006 metais įregistruotų papildomai remiamų bedarbių, proc.	32,1	18,2	54,7	43,2

Šaltinis – Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

Auditorių nuomone, bedarbių, dalyvausiančių aktyvios darbo rinkos politikos priemonėje, skaičiaus planavimo kriterijai nebuvo pakankami, siekiant numatyti tolygias remiamojo įdarbinimo priemonių užduotis šalies teritorinėms darbo biržoms.

Teritorinės darbo biržos į remiamojo įdarbinimo priemonę 2007 metais nukreipė 38 938 asmenų, arba 40,6 proc. iš per metus registruotų papildomai remiamų bedarbių.

Kai kurios teritorinės darbo biržos į remiamojo įdarbinimo priemonę 2007 metais nusiuntė skirtingą dalį asmenų nuo visų teritorijoje registruotų papildomai remiamų bedarbių, pavyzdžiui:

¹⁹ Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas, 2006-06-15 Nr. X-694, 23 str. 5 d., 24 str. 3 d.; Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymas, 2003-12-16 Nr. IX-1904, 10 str. 1 d.

Pavyzdys

2007 metais į remiamojo įdarbinimo priemonę nusiųstų asmenų skaičius ir dalis nuo visų per metus įregistruotų papildomai remiamų bedarbių:

- Kauno - 2063 asmenys arba 20,4 proc.;
- Joniškio - 814 asmenų arba 83,5 proc.

Dideliam remiamojo įdarbinimo įgyvendinimo apimčių skirtumui galėjo turėti įtakos netolygiai nustatytos užduotys. Nėra bendros tvarkos, kiek asmenų nukreipti į remiamojo įdarbinimo priemones atskirose teritorinėse darbo biržose.

Remiamojo įdarbinimo pagal atskiras priemones įgyvendinimo rezultatai pateikiami 6 lentelėje.

6 lentelė. Remiamojo įdarbinimo įgyvendinimo rezultatai pagal atskiras priemones

Rodikliai	Remiamojo įdarbinimo priemonės						
	Remiamų darbų organizavimas	Įdarbinimas subsidijuojant		Darbo įgūdžių įgijimo rėmimas		Viešieji darbai	
		2006*	2006 **	2007	2006 **	2007	2006
Nusiųsta, asmenų sk.	4109	2717	11671	1339	4876	34415	22391
Baigė, asmenų sk.	5419	-	6006	294	3840	30225	17917
Įsidarbino po dalyvavimo priemonėje, asm. sk.	4074	-	4753	116	3446	3492	2100
Įsidarbino po dalyvavimo priemonėje, proc.	75,2	-	79,1	39,5	89,7	11,5	11,7

Šaltinis – Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

* – iki rugpjūčio 1 d.; ** – nuo rugpjūčio 1 d.

2007 metais įsidarbino 79,1 proc. asmenų, dalyvavusių įdarbinimo subsidijuojant priemonėje, 89,7 proc. – darbo įgūdžių įgijimo rėmimo priemonėje.

Įdarbinimo subsidijuojant priemonėje subsidija darbo užmokesčiui mokama iki 12 mėn., tais atvejais, kai asmuo įdarbinamas terminuotai, subsidijos mokėjimo trukmė negali būti ilgesnė kaip 3 mėn.²⁰. Sudarius naują sutartį, terminas pradedamas skaičiuoti iš naujo.

Darbo ir socialinių tyrimų instituto nuomonė²¹

Atsižvelgiant į tai, kad įdarbinimo subsidijuojant organizavimo ir finansavimo sutartis su darbdaviu sudaroma dėl kiekvieno darbo biržos siunčiamo asmens, darbdaviai gali naudotis šia sąlyga ir pasibaigus subsidijos mokėjimo laikotarpiui, atleisti įdarbintą asmenį, vietoj jo priimant kitą darbo biržos siunčiamą asmenį, siekiant vėl gauti subsidiją

Įdarbinimo subsidijuojant sąlygų ir tvarkos apraše²² tikslinga numatyti nuostatą, kad įdarbintam subsidijuojant asmeniui įsidarbinus pagal kitą darbo sutartį ar įsigijus verslo liudijimą, subsidija nemokama, kadangi asmuo, papildomai susiradęs kitą darbą, įsitvirtina darbo rinkoje.

²⁰ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-07-31 įsakymu Nr. A1-220 patvirtintas „Įdarbinimo subsidijuojant sąlygų ir tvarkos aprašo“ 14 p.

²¹ Darbo ir socialinių tyrimų institutas. „Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių efektyvumo tyrimas. IV-ojo mokslinio tyrimo etapo ataskaita“, 2007 m., 102 psl.

Pastebėjimas

Lietuvos darbo birža teikė siūlymą²³ Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai dėl įdarbinimo subsidijuojant sąlygų ir tvarkos aprašo papildymo, numatant, kad subsidijos mokėjimas nutraukiamas „įdarbinamam subsidijuojant asmeniui įsidarbinus pagal kitą darbo sutartį“, tačiau tam nebuvo pritarta.

Atkreiptinas dėmesys, kad asmuo, norėdamas įgyti (atnaujinti) praktinius įgūdžius, gali dalyvauti **neformalaus švietimo** priemonėje pagal „Profesinių žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo programas“ arba **remiamojo įdarbinimo** priemonėje „Darbo įgūdžių įgijimo rėmimas“. Abiem priemonėmis iš esmės siekiama to paties tikslo.

Pavyzdys

Baigę dalyvauti priemonėje 2007 metais įsidarbino:

- 89,7 proc. **remiamojo įdarbinimo** priemonės „Darbo įgūdžių įgijimo rėmimas“ dalyvių;
- 26,0 proc. **neformalaus švietimo** pagal „Profesinių žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo programas“ dalyvių.

Todėl neformalaus švietimo pagal „Profesinių žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo programas“ tikslinga atsisakyti, numatant galimybę, kad šios priemonės dalyviai galėtų dalyvauti remiamojo įdarbinimo priemonėje „Darbo įgūdžių įgijimo rėmimas“.

Auditorių nuomone, remiamojo įdarbinimo priemonė „Darbo įgūdžių įgijimo rėmimas“ geriau tenkina bedarbių ir darbdavių poreikius, kadangi asmuo iš karto yra įdarbinamas ir kartu atnaujinama profesines žinias ir darbo įgūdžius tiesiogiai darbo vietoje; didesnė dalis asmenų, dalyvavusių priemonėje, įsidarbino.

2007 metais po dalyvavimo viešųjų darbų priemonėje įsidarbino 11,7 proc. asmenų. Viešųjų darbų apimtys šalyje pastaraisiais metais mažėja. 2006 metais viešuosiuose darbuose dalyvavo per 34 tūkstančius ieškančių darbo asmenų, 2007 metais – per 22,4 tūkstančio. Lietuvos darbo biržos darbuotojų nuomone, viešųjų darbų apimčių mažėjimui „tiesiogiai daro įtaką kintanti situacija darbo rinkoje ir nuo 2006 m. rugpjūčio 1 d. taikomos naujos veiksmingesnės aktyvios darbo rinkos politikos priemonės.“²⁴

Pastebėjimas

Darbo ir socialinių tyrimų instituto 2006 metais atliktame tyrime „Sunkiai integruojamų asmenų padėties darbo rinkoje analizė ir priemonės jų užimtumui didinti“ nurodyta, kad „didelė dalis užsiregistravusių darbo biržoje analizuotų grupių asmenų yra ilgalaikiai bedarbiai. Viešuose darbuose vieną ar daugiau kartų dalyvavo beveik pusė – 49 proc. apklaustųjų: iš neturinčių pagrindinio išsilavinimo tokių buvo apie 62 proc., iš neįgaliųjų ir vyresnio amžiaus asmenų tarpo po 46 proc. Iš dalyvavusių viešuose darbuose, maždaug 40 proc. dalyvavo juose daugiau nei vieną kartą, o iš neturinčių pagrindinio išsimokslinimo tokių dalyvavusių daugiau nei 1 kartą buvo net virš 60 proc.“²⁵

Nors viešųjų darbų apimtys šalyje pastaraisiais metais mažėja, auditorių nuomone, netikslinga atsisakyti viešųjų darbų priemonės, kadangi tam tikroms asmenų grupėms (ypač neturintiems jokios kvalifikacijos) ši priemonė suteikia galimybę bent laikinai įsidarbinti.

²² Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-07-31 įsakymu Nr. A1-220 patvirtintas „Įdarbinimo subsidijuojant sąlygų ir tvarkos aprašas“.

²³ Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2006-12-21 raštas Nr. SD-4601-(14.3-09) „Dėl darbo vietų steigimo subsidijavimo bei įdarbinimo subsidijuojant sąlygų ir tvarkos aprašų pakeitimo“.

²⁴ Lietuvos darbo biržos Darbo rinkos politikos realizavimo skyriaus atsakymas į Valstybės kontrolės klausimą (elektroninis laiškas, 2008-03-13).

Darbo rotacija

Darbo rotacija organizuojama darbuotojų tikslinių atostogų metu ar kolektyvinėse sutartyse numatytais atvejais, darbuotojus laikinai pakeičiant ieškančiais darbo asmenimis.

Darbdaviams, darbo rotacijos būdu įdarbinusiems bedarbius, kiekvieną mėnesį už kiekvieną dirbantį asmenį pagal faktiškai dirbtą laiką mokama vienodo dydžio (Vyriausybės patvirtintos minimalios mėnesinės algos 0,5 dydžio) kompensacija²⁶. Auditorių nuomone, būtų tikslinga mokėti didesnę kompensaciją darbdaviams, darbo rotacijos būdu **įdarbinusiems papildomai remiamus asmenis**²⁷, tai skatintų darbdavius priimti į darbą šiuos asmenis.

Parama darbo vietoms steigti

Atsižvelgdama į situaciją šalies darbo rinkoje ir į teritorinius nedarbo lygio rodiklius, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija nustatė teritorijas, kuriose gali būti įgyvendinami vietinių užimtumo iniciatyvų (toliau – VUI) projektai. VUI projektų įgyvendinimas organizuojamas bedarbių neterminuotam įdarbinimui remti, steigiant naujas darbo vietas. Įgyvendinant VUI projektus, naujai įsteigtose darbo vietose paramos gavėjas privalo įdarbinti teritorinėje darbo biržoje registruotus bedarbius, atitinkančius VUI projekto paraiškoje paramai darbo vietoms steigti nustatytus kvalifikacinius reikalavimus²⁸. Tuo tarpu įgyvendinant darbo vietų steigimo subsidijuojant ir savarankiško užimtumo rėmimo priemones, į įsteigtas darbo vietas įdarbinami papildomai darbo rinkoje remiami bedarbiai. Įgyvendinant VUI projektus, įsteigta darbo vieta gali būti neužimta, nes įdarbinant į atlaisvintą darbo vietą teritorinėje darbo biržoje gali nebūti registruotų bedarbių, atitinkančių darbdavio reikalavimus, o darbdaviai gali atsisakyti keisti sutarties sąlygas. Tikslinga sutartyje numatyti galimybę tokiais atvejais tikslinti sutarties sąlygas dėl kvalifikacinių reikalavimų darbo vietai.

7 lentelė. Duomenys apie 2006-2007 m. įgyvendintų VUI projektų įtaką įdarbinimui

Duomenys	VUI įgyvendinimo metai	
	2006 m.	2007 m.
Įgyvendinta VUI projektų, vnt.	43	75
Iš viso įsteigta darbo vietų ir įdarbinta bedarbių, vnt.	278	373
Įdarbinta papildomai remiamų bedarbių, vnt.	183	224
Įdarbinta bedarbių VUI projektų įgyvendinimo teritorijose, vnt.	30863	49779
Įdarbintų bedarbių dalis nuo visų VUI projektų įgyvendinimo teritorijose įdarbintų bedarbių, proc.	0,9	0,75
Papildomai įsteigta darbo vietų (vnt.)	204	199
Įdarbintų bedarbių dalis nuo visų VUI projektų įgyvendinimo teritorijose įdarbintų bedarbių, atsižvelgiant į įgyvendinant VUI projektus papildomai sukuriamas darbo vietas, proc.	1,56	1,15
Panaudota lėšų, tūkst.Lt	6527,4	11042,7
Vidutinė vienos darbo vietos įsteigimo kaina, tūkst.Lt	23,5	29,6

Šaltinis – Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

²⁵ Darbo ir socialinių tyrimų instituto atliktas tyrimas „Sunkiai integruojamų asmenų padėties darbo rinkoje analizė ir priemonės jų užimtumui didinti“, 65, 66 psl.

²⁶ Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas, 2006-06-15 Nr. X-694, 33 str. 3 d.

²⁷ Ten pat, 4 str.

²⁸ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-08-04 įsakymu Nr. A1-231 patvirtintas „Vietinių užimtumo iniciatyvų projektų rengimo, atrankos ir įgyvendinimo sąlygų ir tvarkos aprašas“, 7 p.

2007 metais įgyvendintų VUI projektų skaičius padidėjo 74,4 proc., įdarbintų bedarbių skaičius padidėjo 34,2 proc., palyginti su 2006 metais. Tačiau įgyvendinant vieną VUI projektą sukuriamų darbo vietų skaičius vidutiniškai sumažėjo nuo 6,5 iki 5, įdarbintų papildomai darbo rinkoje remiamų bedarbių dalis sumažėjo nuo 65,8 proc. iki 60,1 proc. nuo visų įdarbintų bedarbių. Vidutinė vienos darbo vietos įsteigimo kaina padidėjo 25,96 proc. Auditorių nuomone, ketvirtadaliu didėjant darbo vietų įsteigimo kainai ir mažėjant papildomai darbo rinkoje remiamų bedarbių įdarbinimui, mažėja šios priemonės efektyvumas.

Pastebėjimas

Lietuvos darbo biržos leidinyje nurodyta: „Darbo ir socialinių tyrimų instituto atlikti tyrimai parodė, kad valstybės finansinė parama, skiriama VUI projektams finansuoti, sugrįžta į valstybės biudžetą per 3-5 metus“²⁹. Darbo biržos nuomone, „šių projektų socialinę reikšmę didina ir tai, kad jie sudaro prielaidas steigti papildomas darbo vietas VUI projektus įgyvendinusiame įmonėse“³⁰.

Auditorių apskaičiavimais, VUI projektų įgyvendinimas, atsižvelgiant į papildomai sukurtas darbo vietas, 2006 metais turėjo poveikį apie 1,56 proc. bedarbių įdarbinimui, 2007 metais – 1,15 proc. visų tikslinėse teritorijose įdarbintų bedarbių (žr. 7 lentelę).

Pastebėjimas

2007 m. atliktame „Valstybės biudžeto asignavimų valdytojų biudžetų sudarymo ir jų vykdymo apyskaitų vertinime“ pareikšta nuomonė, kad „bendrai sudėjus, pagal turimus duomenis vietinės užimtumo iniciatyvos turėjo arba turės poveikį maždaug vienam procentui tikslinės grupės (traktuojant ją kaip visus bedarbius, kadangi nėra pateikiama duomenų apie sunkiai integruojamų asmenų grupės dydį). Taigi priemonė neturi žymaus poveikio bendram nedarbo lygiui“³¹.

Auditorių nuomone, VUI projektų įgyvendinimas skatina verslo plėtrą steigiant naujas darbo vietas, bet toks bedarbių įdarbinimo būdas (atsižvelgiant į tai, kad įdarbinami ne vien tik papildomai darbo rinkoje remiami bedarbiai) yra brangus ir VUI įgyvendinimo teritorijose neturėjo didesnio poveikio bedarbių skaičiaus mažėjimui, tačiau šie projektai įgyvendinami teritorijose, kuriose be valstybės finansinės pagalbos būtų sunku sukurti naujas darbo vietas.

Kai kurie bendri aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo rodikliai pateikti 8 lentelėje.

8 lentelė. Bendri aktyvios darbo rinkos politikos įgyvendinimo rodikliai 2006 - 2007 metais

Rodikliai	2006	2007
Įdarbinta ieškančių darbo asmenų, tūkst.	99,7	111,9
Nukreipimų į darbo rinkos politikos priemones skaičius, tūkst.	99,8	72,1
Panaudota lėšų aktyvios darbo rinkos politikos priemonėms, tūkst. Lt	133564,3	199785,1
Vidutiniškai panaudota lėšų vienam dalyvavimui aktyvios darbo rinkos politikos priemonėje, tūkst. Lt	1,3	2,8

Šaltinis – Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

²⁹ Lietuvos darbo biržos leidinys „Vietinių užimtumo iniciatyvų projektai – efektyvi naujų darbo vietų kūrimo priemonė“, 2007 m., 7 psl.

³⁰ Ten pat.

Dalis asmenų per metus dalyvavo keliose aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse, todėl jose dalyvavo mažiau asmenų negu buvo nukreipimų į šias priemones. 2007 metais įdarbinta 12,2 proc. daugiau asmenų, negu 2006 metais, nors nukreipimų į aktyvios darbo rinkos politikos priemones buvo 27,8 proc. mažiau. Tai rodo, kad daugiau asmenų buvo įdarbinta **iš dalies ne dėl taikytų aktyvios darbo rinkos politikos priemonių**, o dėl išaugusios darbo jėgos paklausos darbo rinkoje. **Vidutinės išlaidos vienam dalyvavimui aktyvios darbo rinkos politikos priemonėje padidėjo daugiau negu du kartus.**

9 lentelė. 2007 metais dalyvavusių aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse asmenų įdarbinimas

Aktyvios darbo rinkos politikos priemonė*	Įdarbinta dalyvavusių priemonėje asmenų, tūkst.	Dalyvavusių priemonėje įdarbintų asmenų dalis nuo visų per metus įdarbintų asmenų, proc.
1. Profesinis mokymas	13,1	11,7
2. Neformalus švietimas	1,6	1,4
3. Remiamasis įdarbinimas	10,3	9,2
3.1. Įdarbinimas subsidijuojant	4,8	4,2
3.2. Darbo įgūdžių įgijimo rėmimas	3,4	3,1
3.3. Viešieji darbai	2,1	1,9
4. Darbo rotacija	0,3	0,3
Viso	25,3	22,6

Šaltinis – Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

* - nepateikta informacija už 2006 metus, nes dalis priemonių pradėtos įgyvendinti nuo 2006-08-01, ir apie priemonę „Parama darbo vietoms steigti“, nes jos įgyvendinimo rezultatas yra ne asmenų įdarbinimas, o darbo vietų įsteigimas.

Iš visų 2007 metais įdarbintų asmenų 22,6 proc. asmenų dalyvavo aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse. Be to, kai kuriems asmenims įsidarbinant nebūtinai turėjo įtakos jų dalyvavimas aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse (pvz., asmuo dalyvavo profesinio mokymo priemonėje, tačiau įsidarbino ne pagal įgytą kvalifikaciją). **Dalyvavimas aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse 2007 metais turėjo poveikį mažiau negu ketvirtadaliui per metus įdarbintų asmenų.**

2007 metais įdarbintų asmenų skaičius padidėjo iš dalies ne dėl taikytų aktyvios darbo rinkos politikos priemonių, o dėl išaugusios darbo jėgos paklausos darbo rinkoje.

Dalyvavimas aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse 2007 metais turėjo poveikį mažiau negu ketvirtadaliui per metus įdarbintų asmenų.

2007 metais aktyvios darbo rinkos priemonės vykdytos nepakankamai efektyviai, nes asmenys priemonėse dalyvavo mažiau kartų ir už daugiau negu du kartus didesnę kainą nei 2006 metais.

³¹ UAB „Ernst & Young“, Viešosios politikos ir vadybos instituto „Valstybės biudžeto asignavimų valdytojų biudžetų sudarymo ir jų vykdymo apyskaitų vertinimo“ projekto ataskaita, 2007 m., 46 psl.

3. Socialinėms įmonėms teikiama valstybės pagalba

Socialinėms įmonėms teikiamą valstybės pagalbą reglamentuoja šie pagrindiniai teisės aktai: Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymas³², Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai³³, Valstybės pagalbos teikimo socialinėms įmonėms tvarkos aprašas³⁴.

Socialinės įmonės yra dviejų tipų: socialinės įmonės ir neįgaliųjų socialinės įmonės (toliau – socialinės įmonės). Socialinėse įmonėse remiamas neįgaliųjų asmenų, ilgalaikių bedarbių, priešpensinio amžiaus žmonių, asmenų, grįžusių iš laisvės atėmimo vietų, vienišų tėvų, auginančių mažamečius vaikus, įdarbinimas³⁵. Papildomas darbdavio išlaidas dėl mažesnio tikslinėms asmenų grupėms priklausančių darbuotojų darbo našumo Socialinių įmonių įstatymo nustatytais būdais kompensuoja valstybė³⁶.

10 lentelė. Duomenys apie 2006–2007 m. socialinėse įmonėse dirbusius asmenis

Duomenys	2006 m.			2007 m.		
	Socialinės įmonės	Neįgaliųjų socialinės įmonės	Viso	Socialinės įmonės	Neįgaliųjų socialinės įmonės	Viso
Socialinių įmonių skaičius, vnt.	24	25	49	24	40	64
Socialinėse įmonėse dirbančių asmenų skaičius, vnt.	1230	1015	2245	1164	1312	2476
Iš viso tikslinėms asmenų grupėms priklausančių asmenų skaičius, vnt.	690	659	1349	655	874	1529
Neįgaliųjų tikslinei grupei priklausančių asmenų skaičius, vnt.	679	659	1338	651	874	1525
Kitoms tikslinėms grupėms priklausančių asmenų skaičius, vnt.	11	-	11	4	-	4

Šaltinis – Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

Audito metu nustatyta, kad socialinėse įmonėse tikslinėms asmenų grupėms priklausančių asmenų skaičius 2007 metais padidėjo 13,3 proc. (180 asmenų), palyginti su 2006 metais. Tikslinėms asmenų grupėms 2006 metais priklausė 60,1 proc., 2007 metais – 61,8 proc. visų socialinėse įmonėse dirbusių asmenų. Didžiausią tikslinių asmenų grupę sudarė neįgalieji: 2006 metais – 99,2 proc., 2007 metais – 99,7 proc.

Lėšos socialinių įmonių rėmimui skiriamos iš valstybės biudžeto. Valstybės pagalbos dydis vienai įmonei per trejus metus iš eilės neturi viršyti 51 750 tūkst. Lt. Kiti valstybės pagalbos socialinėms įmonėms dydžio apribojimai nurodyti Socialinių įmonių įstatyme³⁷. Kiekvienais metais Lietuvos darbo birža, suderinusi su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, tvirtina socialinių įmonių subsidijuojamų išlaidų dydžius.

³² Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymas, 2004-06-01 Nr. IX-2251.

³³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-07-07 nutarimas Nr.852 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymą“; 2004-11-29 nutarimas Nr. 1501 „Dėl socialinių įmonių neremtinų veiklos rūšių sąrašo patvirtinimo“.

³⁴ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004-11-24 įsakymas Nr. A1-261 „Dėl valstybės pagalbos teikimo socialinėms įmonėms tvarkos aprašo patvirtinimo“.

³⁵ Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymas, 2004-06-01 Nr. IX-2251, 4 str. 1 d.

³⁶ Ten pat, 5 str.

Valstybės pagalbą socialinėms įmonėms teikia teritorinės darbo biržos. Priėmus sprendimą skirti valstybės pagalbą, teritorinė darbo birža ir socialinė įmonė pasirašo sutartį dėl subsidijos išmokėjimo ir panaudojimo tvarkos.

Audito metu nagrinėtos valstybės pagalbos socialinei įmonei rūšys pateiktos 11 lentelėje.

11 lentelė. 2006–2007 m. socialinėms įmonėms suteikta valstybės pagalba

Valstybės pagalbos rūšis	Suteikta pagalba, tūkst. Lt	
	2006 m.	2007m.
Darbo užmokesčio ir valstybinio socialinio draudimo įmokų dalinė kompensacija	7291,4	10548,5
Subsidija darbo vietoms įsteigti, neįgalių darbuotojų darbo vietoms pritaikyti ir jų darbo priemonėms įsigyti ar pritaikyti	2151,2	2381,5
Subsidija tikslinėms grupėms priklausantiems darbuotojams mokytis	20,4	148,6
Subsidija neįgalių darbuotojų darbo aplinkai, gamybinėms ir poilsio patalpoms pritaikyti	340,7	185,6
Subsidija papildomoms administracinėms išlaidoms kompensuoti	43,2	14,9
Subsidija transporto išlaidoms kompensuoti	17,4	66,3
Subsidija asistento (gestų kalbos vertėjo) išlaidoms kompensuoti	411,3	710,5
Viso	10275,7	14055,9

Šaltinis – Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

Valstybės suteikta pagalba socialinėms įmonėms 2007 metais padidėjo 36,8 proc., palyginti su 2006 metais. Didžiausią valstybės suteiktos pagalbos socialinėms įmonėms dalį sudarė darbo užmokesčio ir valstybinio socialinio draudimo įmokų dalinė kompensacija: 2006 metais – 71 proc., 2007 metais – 75 proc. visos suteiktos valstybės pagalbos. Didelę valstybės pagalbos dalį sudarė subsidija darbo vietoms įsteigti ar pritaikyti: 2006 metais – 21 proc., 2007 metais – 17 proc. visos suteiktos valstybės pagalbos. Auditorių nuomone, norint į darbo rinką pritraukti daugiau neįgaliųjų, reikia sudaryti ir kitas jų sugrįžimui į darbo rinką sąlygas (darbo sąlygos, aplinka, mokymai, bendravimas ir kt.). Šioms sąlygoms sudaryti yra numatytos valstybės teikiamos pagalbos rūšys, tačiau socialinės įmonės jomis mažai naudojasi, nes šios pagalbos teikimo rūšys yra mažiau patrauklios darbdaviams.

Socialinių įmonių įstatyme³⁸ numatyta darbo užmokesčio ir valstybinio socialinio draudimo dalinė kompensacija socialinėms įmonėms už dirbančius neįgaliuosius yra didesnė už Užimtumo rėmimo įstatyme³⁹ numatytą kompensaciją darbdaviams, įdarbinusiems šio įstatymo 4 str. 1 d. 1-2 p. nurodytus asmenis subsidijuojant. *Auditorių nuomone, darbo užmokesčio ir valstybinio socialinio draudimo dalinė kompensacija už dirbančius neįgaliuosius turi būti vienodo dydžio socialinėse įmonėse ir įdarbintus subsidijuojant neįgaliuosius socialinių įmonių statuso neturinčiose įmonėse.*

Lietuvos Respublikos socialinių įmonių 14 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatyme⁴⁰ nustatyta valstybės teikiama socialinėms įmonėms darbo užmokesčio ir valstybinio socialinio

³⁷ Ten pat, 22 str.

³⁸ Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymas, 2004-06-01 Nr. IX-2251, 14 str. 3-5 d.

³⁹ Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas, 2006-06-15 Nr. X-694, 26 str. 3-4 d.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymo 14 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas, 2007-12-18 Nr. X-1388, 1 str. 3, 4 d.

draudimo dalinė kompensacija yra didesnė už nustatytą Europos Sąjungos Komisijos 2002-12-05 (EB) reglamente⁴¹ Nr.2204/2002.

Pastebėjimas

Komisija, nustačiusi, kad jeigu jai nebuvo pranešta apie valstybės pagalbą, kuri atitinka valstybės pagalbos kriterijus ir kuri nepatenka į nepraneštinios pagalbos išimtis, tokią valstybės pagalbą laiko neteisėta ir ją gavę asmenys turi tokią pagalbą grąžinti. Valstybės teikiamos pagalbos nurodytos minėto reglamento 5 ir 6 str. taikymo išaiškinimo nėra pateikusi nei Europos Komisija, nei Europos Teisingumo Teismas.

Valstybės suteikta pagalba 2007 metais padidėjo, tačiau socialinės įmonės mažiau įsteigė ir pritaikė darbo vietų, palyginti su 2006 metais (žr. 12 lentelę).

12 lentelė. 2006–2007 m. socialinėse įmonėse įsteigtos ir pritaikytos neįgaliesiems darbo vietos

Duomenys	2006 m.	2007 m.
Viso įsteigta naujų ir pritaikyta darbo vietų, vnt.	120	107
Valstybės pagalba, tūkst. Lt	2151,2	2381,5
Vidutinė vienos darbo vietos įsteigimo ar pritaikymo kaina, tūkst. Lt	17,9	22,3

Šaltinis – Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

Socialinės įmonės įsteigta darbo vieta, už kurios įsteigimą gauta kompensacija, turi būti išlaikyta trejus metus. Teisės aktai nereikalauja, kad darbo vieta, už kurios įsteigimą socialinė įmonė gavo kompensaciją, būtų nuolat užimta, svarbu, kad socialinės įmonės darbuotojai, priklausantys tikslinėms asmenų grupėms, sudarytų ne mažesnę kaip nustatytą metinį vidutinį sąrašuose esančių darbuotojų skaičių.

Pastebėjimas

Teikiant socialinėms įmonėms subsidiją darbo vietoms steigti ir įgyvendinant aktyvios darbo rinkos politikos priemonę – Parama darbo vietoms steigti, įmonė, įsteigusi darbo vietą, gali gauti 65 – 100 proc. valstybės kompensaciją išlaidoms, kurios reikalingos darbo vietai įsteigti, iš jų – ir ilgalaikio turto įsigijimui. Po 3-jų metų šiuo ilgalaikiu turtu (įrengimai, įranga, kitos darbo priemonės) įmonė gali laisvai disponuoti (parduoti, įkeisti, išnuomoti), nors šis turtas gali būti dar mažai nusidėvėjęs.

Teisės aktuose nėra nustatyto maksimalaus subsidijos neįgalių darbuotojų darbo aplinkai, gamybinėms ir poilsio patalpoms pritaikyti dydžio, todėl įmonės gali gauti subsidiją, nepaisant to, kokio dydžio išlaidos patirtos, vykdant darbus.

Valstybės teikiama pagalba socialinėms įmonėms yra reikalinga, tačiau kai kurios teisės aktų nuostatos neužtikrina efektyvaus pagalbos teikimo, kadangi:

- nenumatytas terminas, per kurį į atlaisvintą darbo vietą, įsteigtą subsidijuojant, būtų priimamas kitas tikslinėms grupėms priklausantis asmuo;
- nenumatytas maksimalus subsidijos neįgalių darbuotojų darbo aplinkai, gamybinėms ir poilsio patalpoms pritaikyti dydis.

⁴¹ Europos Sąjungos Komisijos 2002-12-05 reglamentas (EB) Nr.2204/2002 „Dėl EB sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo valstybės pagalbai, teikiamai užimtumui“, 5 str.

4. Nedarbo socialinio draudimo išmokos

Nedarbo socialinio draudimo teisinius santykius, asmenų, kurie draudžiami nedarbo draudimu, kategorijas, teisę į nedarbo socialinio draudimo išmoką, jos skyrimo, apskaičiavimo ir mokėjimo sąlygas, šios draudimo rūšies finansavimą, administravimą ir atsakomybę nustato Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymas⁴². Nedarbo socialinio draudimo išmokų nuostatai⁴³ reglamentuoja nedarbo socialinio draudimo išmokų bedarbiams skyrimo, atsižvelgiant į atleidimo iš darbo priežastis, tvarką, bedarbio nedarbo draudimo stažo ir draudžiamųjų pajamų apskaičiavimo tvarką, nedarbo draudimo išmokos skyrimo ir apskaičiavimo tvarką, taip pat nustato priežastis, dėl kurių neskiriama nedarbo draudimo išmoka.

Nedarbo draudimas yra socialinio draudimo rūšis, kuri įstatymų nustatytais atvejais kompensuoja **šios rūšies draudimu apdraustiems asmenims dėl nedarbo negautas pajamas arba jų dalį**⁴⁴.

Vidutinis metinis bedarbių, gaunančių nedarbo draudimo išmokas, skaičius nuo 2005 metų didėjo (žr.13 lentelę).

13 lentelė. Nedarbo socialinio draudimo išmokų rodikliai 2001–2006 metais

Rodikliai	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Vidutinis metinis bedarbių skaičius, tūkst.	223,5	198,4	167,0	142,5	100,8	73,2	67,3
Vidutinis metinis bedarbių, gaunančių nedarbo draudimo išmokas*, skaičius tūkst.	31,6	22,8	19,5	14,9	15,4	15,5	18,0
Bedarbių, gaunančių nedarbo draudimo išmokas, dalis nuo vidutinio metinio bedarbių skaičiaus, proc.	14,1	11,5	11,7	10,5	15,3	21,2	26,7

Šaltinis – Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

* -iki 2005-01-01 bedarbio pašalpa

2007 metais skirtų nedarbo socialinio draudimo išmokų skaičius padidėjo 6,2 tūkst., arba 14,1 proc., palyginti su 2006 metais. Vidutinis metinis bedarbių, gaunančių nedarbo draudimo išmokas, skaičius 2007 metais padidėjo 16,1 proc., palyginti su 2006 metais.

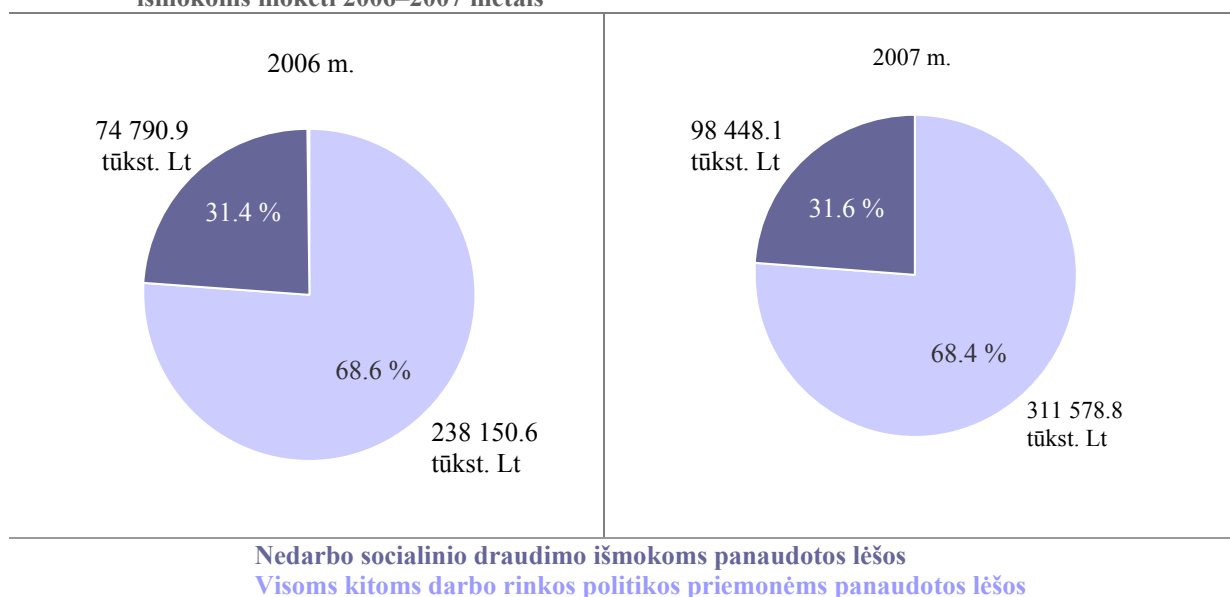
Nedarbo socialinio draudimo išmokos mokamos iš Užimtumo fondo lėšų.

⁴² Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymas, 2003-12-16 Nr. IX -1904, 1 str.

⁴³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-12-24 nutarimas Nr. 1656 „Dėl Nedarbo socialinio draudimo išmokų nuostatų patvirtinimo“, 21, 22, 28, 29, 31 p.

⁴⁴ Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymas, 2003-12-16 Nr. IX -1904, 2 str.

2 pav. Lietuvos darbo biržos panaudotos Užimtumo fondo lėšos nedarbo socialinio draudimo išmokoms mokėti 2006–2007 metais

Šaltinis – Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

2007 metais nedarbo socialinio draudimo išmokoms panaudota 23 657,2 tūkst. Lt, arba 31,6 proc. daugiau negu 2006 metais. Tai lėmė padidėjęs nedarbo išmokų gavėjų skaičius, išmokos dydis. Išmokų dydžiui turi įtakos valstybės remiamų pajamų dydis, einamųjų metų draudžiamųjų pajamų dydis, apdraustojo asmens draudžiamųjų pajamų dydis. Vidutinė vieno mėnesio nedarbo socialinio draudimo išmoka 2007 metų IV ketvirtį buvo 502,56 Lt⁴⁵. Minimali mėnesinė alga 2007 metais buvo 506 Lt (nuo liepos 1 d. – 576 Lt), atskaičiavus mokesčius.

Lietuvoje pastaraisiais metais daugėjo laisvų darbo vietų, mažėjo bedarbių skaičius, tačiau nedarbo socialinio draudimo išmokų skaičius didėjo. Nedarbo socialinio draudimo išmokoms 2006 ir 2007 metais panaudota daugiau nei 31 proc. visų užimtumo fondo lėšų. Tai rodo, kad nedarbo socialinio draudimo išmokų sistema neskatina bedarbių įsidarbinti, o veikia kaip socialinės paramos instrumentas.

Nedarbo draudimo išmoka skiria ir moka teritorinės darbo biržos. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu⁴⁶ nustatyta, kad Lietuvos darbo birža sudaro sutartį su Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba dėl duomenų, kurių reikia apdraustojo asmens nedarbo socialinio draudimo stažui ir draudžiamosioms pajamoms apskaičiuoti, gavimo elektroniniu būdu.

Nedarbo socialinio draudimo išmokų nuostatuose⁴⁷ numatyta, kad teritorinė darbo birža, gavusi iš bedarbio nedarbo socialinio draudimo išmokai gauti dokumentus, kreipiasi į Lietuvos darbo biržą dėl duomenų, kurių reikia bedarbio nedarbo draudimo išmokos mokėjimo faktui,

⁴⁵ Prieiga per internetą <http://www.socmin.lt/index.php?1696060969> (žiūrėta 2008-04-15).

⁴⁶ Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-12-24 nutarimu Nr. 1656 „Dėl nedarbo socialinio draudimo išmokų nuostatų patvirtinimo“.

⁴⁷ Ten pat, 21, 22, 28, 29, 31 p.

dydžiui ir mokėjimo trukmei nustatyti. Teritorinė darbo birža, gavusi iš Lietuvos darbo biržos duomenis, sprendžia dėl bedarbio nedarbo draudimo išmokos dydžio ir jos mokėjimo trukmės.

Jeigu paaiškėja, kad ne visi bedarbio darbinės veiklos stažą įrodantys duomenys yra įvesti į Fondo valdybos apdraustųjų įskaitos informacinę duomenų bazę (kai kuriais atvejais ne dėl bedarbio kaltės), bedarbiui tenka kreiptis ne tik į teritorinę darbo biržą, bet ir Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritorinį skyrių, paskui dar kartą kreiptis į teritorinę darbo biržą, kad galėtų gauti nedarbo draudimo išmoką.

Lietuvos darbo biržos duomenimis, Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos teritorinės darbo biržos 2006 metais 392 bedarbiams permokėjo 105,1 tūkst. Lt nedarbo draudimo išmokų, 2007 metais 279 bedarbiams permokėjo 99,1 tūkst. Lt nedarbo draudimo išmokų.

Auditorių nuomone, nedarbo draudimo išmokų permokos susidarė todėl, kad Lietuvos darbo birža ir jos teritorinių darbo biržų atsakingi darbuotojai nepakankamai bendradarbiavo su Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba ir jos teritoriniais skyriais, nedarbo socialinio draudimo išmokoms apskaičiuoti naudojo nepakankamą informaciją. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos informacinėje sistemoje buvo duomenys, kurie yra reikalingi apdraustojo asmens nedarbo socialinio draudimo stažui ir draudžiamosioms pajamoms apskaičiuoti.

Pavyzdys

Teritorinių darbo biržų nurodytos priežastys, dėl kurių susidarė nedarbo draudimo išmokų permokos:

- Bedarbis laikinai įsidarbino;
- Bedarbis gavo invalidumo pensiją;
- Bedarbis turėjo individualią įmonę ar ūkininko ūkį ir kt.

Auditorių nuomone, būtų tikslinga nedarbo išmokų administravimą pavesti Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritoriniams skyriams, kadangi jie turi informacinę duomenų bazę, reikalingą bedarbių nedarbo draudimo išmokoms apskaičiuoti. Informacija būtų patikimesnė, nes naudojama iš pirminio šaltinio.

Nedarbo socialinio draudimo išmokų sistema neskatina bedarbių įsidarbinti, o veikiau yra socialinės paramos instrumentas.

Nedarbo socialinio draudimo išmokų administravimą pavedus Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritoriniams skyriams, šioms išmokoms apskaičiuoti būtų naudojama patikima, pirminio šaltinio informacija. Tai mažintų lėšų ir laiko sąnaudas nedarbo draudimo išmokoms apskaičiuoti, sumažėtų klaidų tikimybė.

5. Lietuvos darbo biržos valdymas ir administravimas

Darbo rinka yra viena iš socialinės apsaugos politikos sričių. Jai administruoti yra įsteigtas atskiras valstybinių įstaigų tinklas. Lietuvos darbo birža yra centrinė valstybinio viešojo administravimo įstaiga, organizuojanti užimtumo rėmimo politikos priemonių įgyvendinimą bedarbiams ir kitiems ieškantiems darbo asmenims. Teritorinės darbo biržos yra juridiniai asmenys, kurių steigėja – Lietuvos darbo birža. 46-ioms teritorinėms darbo biržoms yra pavesta aptarnauti 60-ies savivaldybių teritorijose gyvenančius ir ieškančius darbo asmenis, taip pat įmones, įstaigas ir organizacijas. Be to, Lietuvos darbo birža yra įsteigusi atskirą valstybės biudžetinę įstaigą – leidybinę grupę „Darbo biržos naujienos“⁴⁸. Užimtumo rėmimo įstatyme numatyta, kad Lietuvos darbo birža, suderinusi su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, steigia, likviduoja ar reorganizuoja teritorines darbo biržas⁴⁹. Kitų įstaigų steigimas įstatyme nenumatytas.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė⁵⁰ 2003 metais patvirtino didžiausią leistiną valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, skaičių Lietuvos darbo biržai – 76, Lietuvos darbo biržai pavaldžiose įstaigose – 1497, o 2005 metais – 1508. Leidybinės grupės funkcijoms įgyvendinti 2006 ir 2007 metams Lietuvos darbo biržos direktorius patvirtino 10 pareigybių (etatu) skaičių⁵¹. Pareigybes ir darbo užmokesčio dydį patvirtino leidybinės grupės „Darbo biržos naujienos“ vadovas.

Lietuvos darbo birža ir teritorinės darbo biržos finansuojamos iš Užimtumo fondo lėšų pagal socialinės apsaugos ir darbo ministro patvirtintas išlaikymo ir vystymo išlaidų sąmatas⁵². Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu nėra patvirtinta Užimtumo fondo lėšų Lietuvos darbo biržos leidybinei grupei „Darbo biržos naujienos“ išlaikyti⁵³. Lietuvos darbo birža 2006 ir 2007 metais leidybinei grupei išlaikyti skyrė lėšas iš Užimtumo fondo lėšų, skirtų teritorinėms darbo biržoms išlaikyti ir vystyti.

Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatyme nustatyta, kad Užimtumo fondo lėšos naudojamos užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančioms įstaigoms prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos išlaikyti ir vystyti. Užimtumo politiką įgyvendinančios įstaigos prie Socialinės

⁴⁸ Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2004-05-24 įsakymas Nr. V-60 „Dėl leidybinės grupės „Darbo biržos naujienos“ nuostatų patvirtinimo“; Lietuvos Respublikos juridinių asmenų registro išrašas Nr.108424.

⁴⁹ Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas, 2006-06-15 Nr. X-694, 8 str. 3 d. 6 p.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-12-19 nutarimas Nr. 1641 „Dėl didžiausio leistino valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis ir gaunančių darbo užmokesčių iš valstybės biudžeto ir valstybės pinigų fondų, skaičiaus patvirtinimo“; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-04-14 nutarimas Nr. 409 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-12-19 nutarimo Nr. 1641 „Dėl didžiausio leistino valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis ir gaunančių darbo užmokesčių iš valstybės biudžeto ir valstybės pinigų fondų, skaičiaus patvirtinimo“ pakeitimo“.

⁵¹ Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2006-02-01 įsakymas Nr. V-44; 2006-12-29 įsakymas Nr. V-636.

⁵² Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-02-01 įsakymas Nr. A1-41; 2006-12-28 įsakymas Nr. A1-346.

⁵³ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-01-41 įsakymas Nr. A1-41 „Dėl užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančių įstaigų prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2006 metų veiklos tikslų ir uždavinių bei jiems pasiekti rodiklių

apsaugos ir darbo ministerijos yra Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir jos teritorinės darbo biržos. Lietuvos darbo birža atsako už tinkamą iš Užimtumo fondo gautų lėšų panaudojimą⁵⁴. Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatyme nustatyta, kad Užimtumo fondo lėšas administruoja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Užimtumo fondo lėšų sąmatą tvirtina socialinės apsaugos ir darbo ministras. Jis atsako už tinkamą šių lėšų paskirstymą⁵⁵.

Užimtumo fondo lėšos naudojamos leidybinei grupei išlaikyti, nors informaciją leidiniams renka Lietuvos darbo biržos darbuotojai pagal jiems priskirtas funkcijas, leidinius 2006 ir 2007 metais spausdino UAB „Baltijos kopija“.

Lietuvos darbo birža 2006 metais 462,9 tūkst. Lt ir 2007 metais 470,3 tūkst. Lt Užimtumo fondo lėšų nepagrįstai skyrė biudžetinei įstaigai – leidybinei grupei „Darbo biržos naujienos“ išlaikyti, nes teisės aktuose nėra numatyta, kad leidybinė grupė „Darbo biržos naujienos“ yra užimtumo rėmimo politiką įgyvendinanti įstaiga ir lėšos jos išlaikymui Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu nėra patvirtintos. Auditorių nuomone, Užimtumo fondo lėšos būtų naudojamos ekonomiškiau, jeigu Lietuvos darbo birža organizuotų leidinių spausdinimą, sudarydama sutartį su leidybos paslaugas teikiančia įmone, o ne išlaikydama atskirą biudžetinę įstaigą.

14 lentelėje matome, kiek Užimtumo fondo lėšų buvo naudojama Lietuvos darbo biržai ir jai pavaldžioms įstaigoms išlaikyti ir vystyti.

14 lentelė. Užimtumo fondo lėšų panaudojimas išlaikymui ir vystymui, tūkst. Lt

	Faktinės išlaidos	
	2006	2007
Užimtumo fondo lėšų išlaikymui ir vystymui iš viso	64766,6	63686,2
Iš jų:		
Lietuvos darbo biržos išlaikymui ir vystymui	4204,9	4247,5
Teritorinių darbo biržų išlaikymui ir vystymui	60134,7	59029,8
Leidybinės grupės „Darbo biržos naujienos“ išlaikymui ir vystymui	427,0	408,9

Šaltinis – Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

Lietuvos darbo biržai ir jai pavaldžioms įstaigoms išlaikyti ir vystyti 2006 metais panaudota 27,2 proc., 2007 metais – 20,4 proc. visų Užimtumo fondo lėšų.

Vykdomoms darbo rinkos politikos priemonėms administruoti naudojamos ne tik Užimtumo fondo, bet ir valstybės biudžeto ir ES lėšos. Lietuvos darbo biržos EURES tinklo koordinatoriaus tarnybai ir biurams išlaikyti 2006 metais buvo skirta 694,0 tūkst. Lt, 2007 metais – 600, 0 tūkst. Lt valstybės biudžeto lėšų. Didžioji lėšų dalis buvo panaudota EURES tinklo koordinatoriaus tarnybos

nustatymo“; 2006-12-28 įsakymas Nr.A1-346 „Dėl užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančių įstaigų prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2007 metų veiklos tikslų ir uždavinių bei jiems pasiekti rodiklių nustatymo“.

⁵⁴ Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas, 2006-06-15 Nr. X-694, 8 str., 37 str.; 39 str. 7 d.

⁵⁵ Ten pat, 39 str. 1, 4 d.

ir EURES biurų darbuotojų darbo užmokesčio ir komandiruočių išlaidoms. Lietuvos darbo birža dalį darbo rinkos politikos priemonių įgyvendina ES finansuojamų projektų lėšomis. Projektui administruoti Lietuvos darbo birža kiekvieno projekto įgyvendinimo terminui papildomai priima darbuotojus, kuriems išlaikyti naudoja projektui skirtas lėšas. Iki 2007 m. sausio 1 d. teisės aktuose nebuvo numatyta, kad iš ES lėšų finansuojamiems projektams įgyvendinti gali būti įdarbinami darbuotojai viršijant nustatytą didžiausią leistiną valstybės tarnautojų ir dirbančių pagal darbo sutartis skaičių.

Teritorinėse darbo biržose įregistruotų ieškančių darbo asmenų skaičius, tenkantis vienai pareigybei, pateiktas 15 lentelėje.

15 lentelė. Ieškančių darbo asmenų, tenkančių vienai pareigybei, skaičius per metus

Rodikliai	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Įregistruota ieškančių darbo asmenų skaičius, tūkst.	260,3	261,7	261,8	221,6	178,3	176,7	186,4
Teritorinių darbo biržų pareigybių skaičius	1424	1431	1477	1481	1493	1493	1493
Ieškančių darbo asmenų skaičius tenkantis 1 pareigybei (teritorinėse darbo biržose)	183	183	177	150	119	118	125

Šaltinis – Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

Ieškančių darbo asmenų, tenkančių 1 pareigybei, skaičius teritorinėse darbo biržose nuo 2001 iki 2006 metų kasmet mažėjo. 2007 metais teritorinėse darbo biržose vienai pareigybei teko 125 ieškantys darbo asmenys per metus.

Lietuvos darbo biržos veiklai organizuoti įsteigtų padalinių ir juose esančių etatų skaičius pateiktas 16 lentelėje.

16 lentelė. Lietuvos darbo biržos padaliniai ir etatų skaičius juose 2007 metais

Padalinio pavadinimas	Etatų skaičius
Administracija	3
Centralizuota vidaus audito tarnyba	3
Darbo rinkos politikos realizavimo skyrius	9
Darbo pasiūlos ir paklausos skyrius	9
Užsienio ryšių skyrius (Europos Socialinio fondo paramos koordinavimo poskyris ir EURES tinklo koordinatoriaus tarnyba)	11
Užimtumo fondo apskaitos skyrius	8
Informacinės sistemos organizavimo skyrius	12
Personalo ir ūkinio aptarnavimo skyrius (Ūkio poskyris ir Viešųjų pirkimų poskyris)	20
„Vieno langelio“ tarnyba	1
Iš viso	76

Šaltinis – Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

Lietuvos darbo biržos darbo rinkos politikos realizavimo skyriui yra pavestas visų užimtumo rėmimo priemonių, valstybės pagalbos socialinėms įmonėms įgyvendinimo organizavimas. Auditorių nuomone, šiam skyriui nustatytas mažas etatų skaičius, lyginant su kitais skyriais.

Lietuvos darbo birža koordinuoja, kontroliuoja ir metodiškai vadovauja teritorinių darbo biržų darbui. Lietuvos darbo birža visoms teritorinėms darbo biržoms patvirtina struktūrą, didžiausią leistiną valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, skaičių. Trakų teritorinėje darbo biržoje įsteigti padaliniai ir juose patvirtintas etatų skaičius pateiktas 17 lentelėje.

17 lentelė. Trakų teritorinės darbo biržos padaliniai ir etatų skaičius juose 2007 metais

Padalinio pavadinimas	Etatų skaičius
Administracija	2
Klientų aptarnavimo skyrius	9
Darbo rinkos programų skyrius	4,6
Užimtumo fondo apskaitos skyrius	3,5
Personalo ir ūkinio aptarnavimo skyrius	4,9
Informacinės sistemos organizavimo skyrius	2
Iš viso	26

Šaltinis – Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

Trakų teritorinėje darbo biržoje tiesiogiai bedarbius aptarnauja klientų aptarnavimo ir darbo rinkos programų skyrių darbuotojai, t. y. 44 proc. visų darbuotojų. Panaši struktūra ir kitose teritorinėse darbo biržose.

Lietuvos darbo biržoje ir teritorinėse darbo biržose didžiausią dalį sudaro personalo ir ūkinio aptarnavimo, informacinės sistemos organizavimo, užimtumo fondo apskaitos skyriaus darbuotojai. Auditorių nuomone, tobulėjant informacinėms sistemoms daugelį funkcijų galima vykdyti centralizuotai, teritorinėse darbo biržose atsisakant funkcijų, nesusijusių su tiesioginiu darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimu.

Kaip minėta, Lietuvos darbo biržai ir pavaldžioms įstaigoms išlaikyti ir vystyti panaudojama daugiau negu 20 proc. visų Užimtumo fondo lėšų. Be to, naudojamos dar ir valstybės biudžeto bei ES lėšos vykdomoms darbo rinkos politikos priemonėms administruoti. Todėl, auditorių nuomone, tikslinga keisti Lietuvos darbo biržos valdymo struktūrą, taip sumažinant administravimo išlaidas. Apskričių teritorijų centruose galėtų veikti dešimt Lietuvos darbo biržai pavaldžių teritorinių darbo biržų, o kiekvienos savivaldybės teritorijoje veiktų neturintys juridinio asmens statuso struktūriniai teritorinių darbo biržų padaliniai, kuriuose būtų tiesiogiai teikiamos paslaugos bedarbiams ir ieškantiems darbo asmenims. Tokia valdymo struktūra, auditorių nuomone, padėtų sumažinti administravimo (personalo, apskaitos, informacinių sistemų skyrių) išlaidas, daugiau lėšų būtų galima panaudoti darbo rinkos politikos priemonėms, kurios padėtų ieškantiems darbo asmenims integruotis į darbo rinką, įgyvendinti.

Siekiant ekonomiškiau ir efektyviau panaudoti Užimtumo fondo lėšas, tikslinga pertvarkyti teritorines darbo biržas.

Lietuvos darbo birža nuo 2002 m. gegužės mėnesio priskirta trečiajai įstaigų grupei, teritorinės darbo biržos priskirtos IV, V ir VI grupėms, nors pagal Užimtumo rėmimo įstatymą visos atlieka vienodas funkcijas⁵⁶. Nėra nustatytų įstaigų skirstymo į grupes kriterijų.

⁵⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-05-20 nutarimu Nr. 684 patvirtintas Ministro Pirmininko politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Vyriausybės kanceliarijos, ministerijų, Vyriausybės įstaigų ir įstaigų prie ministerijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašas.

Lietuvos darbo birža nuo 2002 metų gegužės mėnesio priskirta 3-jai įstaigų grupei, teritorinės darbo biržos priskirtos IV, V ir VI grupėms, nors pagal Užimtumo rėmimo įstatymą visos atlieka vienodas funkcijas⁵⁷. Nėra nustatytų įstaigų skirstymo į grupes kriterijų.

Pavyzdys

IV grupei priskirtos: Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Marijampolės, Alytaus, Utenos, Tauragės, Telšių, Mažeikių teritorinės darbo biržos;

V grupei priskirtos: Akmenės, Anykščių, Druskininkų, Ignalinos, Jonavos, Joniškio, Jurbarko, Kėdainių, Kelmės, Lazdijų, Pakruojo, Pasvalio, Plungės, Radviliškio, Raseinių, Rokiškio, Šakių, Šalčininkų, Šilutės, Švenčionių, Trakų, Ukmergės, Vilkaviškio teritorinės darbo biržos;

VI grupei priskirtos: Biržų, Kaišiadorių, Kretingos, Kupiškio, Molėtų, Palangos, Prienų, Skuodo, Širvintų, Šilalės, Varėnos, Zarasų teritorinės darbo biržos.

Pastebėjimas

Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. balandžio 24 d. nutarimu Nr. 358 patvirtintą Ministerijų, Vyriausybės kanceliarijos, Vyriausybės įstaigų ir įstaigų prie ministerijų, kitų valstybės institucijų ir įstaigų sąrašą pagal grupes (įsigalioja nuo 2008-05-01) Lietuvos darbo birža priskirta įstaigų II grupei, o teritorinės darbo biržos – įstaigų III ir IV grupėms.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu⁵⁸ patvirtintas valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašas pagal įstaigų grupes, kuriame tai pačiai pareigybei skirtingose teritorijose numatytos skirtingos kategorijos, nuo kurių priklauso darbo užmokesčio dydis. Tai pačiai pareigybei nustatyti dideli kategorijų intervalai, t. y., vienodas ar iš esmės panašias pareigas einantys asmenys gauna skirtingą darbo užmokestį.

Pastebėjimas

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime konstatuota, kad „aiškūs kriterijai, kuriais remiantis valstybės tarnautojams nustatomas apmokėjimo už darbą dydis (darbo užmokestis), yra esminis kiekvieno piliečio teisės gauti teisingą apmokėjimą už darbą elementas“.

Pagal nustatytą tvarką Lietuvos darbo birža yra patvirtinusi darbuotojams kategorijas ir koeficientus. Daugumai Lietuvos darbo biržos vyriausiųjų ir vyresniųjų specialistų nustatytos žemos kategorijos, tuo tarpu vadovaujančiajam personalui – aukštos kategorijos. Teritorinėse darbo biržose dauguma darbuotojų dirba pagal darbo sutartis. Jiems nustatyti žemi tarnybinio atlyginimo koeficientai.

Pavyzdys

- 2007 metais **Lietuvos darbo biržoje** valstybės tarnautojų buvo 73,7 proc. visų darbuotojų.
- **Trakų teritorinėje darbo biržoje** valstybės tarnautojai (vadovai bei skyrių vedėjai) 2007 metais sudaro 30,8 proc. Kiti specialistai dirba pagal darbo sutartis, jie sudaro 69,2 proc. visų darbuotojų.

⁵⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-05-20 nutarimu Nr. 684 patvirtintas Ministro Pirmininko politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Vyriausybės kanceliarijos, ministerijų, Vyriausybės įstaigų ir įstaigų prie ministerijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašas.

⁵⁸ Ten pat.

Auditorių nuomone, skirtingas teritorinių darbo biržų darbuotojų, atliekančių vienodas funkcijas, darbo užmokestis ir dirbantiems pagal darbo sutartis nustatytas žemas darbo užmokestis neskatina siekti geresnių darbo rezultatų.

Auditorių nuomone, turėtų būti nustatytas vienodas darbo užmokestis tas pačias funkcijas atliekantiems darbuotojams. Valstybės tarnautojų, užimančių tas pačias pareigybes, tačiau priklausančių skirtingoms kategorijoms, dideli darbo užmokesčio skirtumai neskatina siekti geresnių darbo rezultatų.

Daugumai teritorinių darbo biržų yra perduotos patikėjimo teise valdyti valstybei nuosavybės teise priklausančios patalpos. Tačiau Lietuvos darbo birža, įgyvendindama projektą „Darbo biržų infrastruktūros modernizavimas ir paslaugų plėtra“, 2006 m. rugpjūčio 31 d. – 2008 m. kovo 31 d. numatė rekonstruoti vieną ir pastatyti tris naujus darbo biržų administracinius pastatus su informacijos ir konsultacijų centrais, juos aprūpinti baldais, organizacine ir kompiuterine technika. Projektui įgyvendinti numatyta 14 910,5 tūkst. Lt Europos regioninės plėtros fondo ir 4 970,1 tūkst. Lt Užimtumo fondo lėšų. Projekto tikslas – plėsti ir gerinti paslaugų bedarbiams ir darbdaviams kokybę, mažinti regioninius nedarbo skirtumus, darbo ieškančių asmenų socialinę atskirtį.

Dėl teritorinių darbo biržų naujų administracinių pastatų statybos ar rekonstrukcijos tik iš dalies pagerės teikiamų paslaugų bedarbiams ir darbdaviams kokybė (jai daugiausia įtakos turi aptarnaujančio personalo kvalifikacija, kompetencija), nesumažės regioniniai nedarbo skirtumai, darbo ieškančių asmenų socialinė atskirtis.

Kadangi, auditorių nuomone, reikėtų pertvarkyti teritorines darbo biržas (kiekvienos savivaldybės teritorinėje darbo biržoje paliekant tik darbuotojus, tiesiogiai teikiančius paslaugas bedarbiams ir ieškantiems darbo asmenims), kyla abejonių, ar buvo tikslinga statyti naujus ar rekonstruoti teritorinių darbo biržų administracinius pastatus.

Dėl teritorinių darbo biržų naujų administracinių pastatų statybos ar rekonstrukcijos tik iš dalies pagerės teikiamų paslaugų bedarbiams ir darbdaviams kokybė, nesumažės regioniniai nedarbo skirtumai, darbo ieškančių asmenų socialinė atskirtis. Kyla abejonių, ar buvo tikslinga statyti naujus ar rekonstruoti teritorinių darbo biržų administracinius pastatus, kadangi jų poreikis nebuvo įvertintas, atsižvelgiant į galimus struktūrinius pertvarkymus.

Užimtumo rėmimo įstatyme numatyta, kad užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančios įstaigos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo efektyvumą vertina atlikdamos ieškančių darbo asmenų, darbdavių ir užimtumo rėmimo bendrųjų paslaugų teikėjų, nurodytų šio įstatymo 17 straipsnio 2 dalyje, apklausas ir atsižvelgdamos į mokslinio tyrimo darbus⁵⁹. Auditorių nuomone, Užimtumo rėmimo įstatyme numatytos priemonės užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo efektyvumui vertinti nepakankamos. Lietuvos darbo birža turėtų kasmet vertinti visų įgyvendinamų užimtumo rėmimo priemonių efektyvumą, kartu analizuojant pasiektus rezultatus bei tam panaudotas lėšas pagal atskiras užimtumo rėmimo priemones, efektyvumo vertinimo rezultatus skelbti visuomenei. Tikslinga lyginti kelių metų rezultatus šalies mastu ir tarp teritorinių darbo biržų.

Siekiant įvertinti profesinio mokymo efektyvumą kiekvieną mėnesį (per laikotarpį) Lietuvos darbo birža skaičiuoja bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų įsidarbinimo per 90 d. po profesinio mokymo rodiklį.

Pastebėjimas

VšĮ Socialinės politikos grupei 2007 metų liepos–rugpjūčio mėn. atlikus tyrimą „Bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų profesinio mokymo atitikimo darbdavių poreikiams nustatymas“, pastebėta, kad „tik 26 proc. apklaustų darbdavių nurodė, jog darbuotojai, baigę darbo rinkos profesinio mokymo kursus, įmonėje dirba ilgiau nei 12 mėnesių“⁶⁰.

Auditorių nuomone, įsidarbinimo per 90 dienų po profesinio mokymo rodiklis neparodo, ar dalyvavimas profesinio mokymo priemonėje asmenims padėjo įsidarbinti, nes kai kurie jų gali būti įsidarbinę ne pagal įgytą profesiją (kvalifikaciją). Šis rodiklis nusako tik trumpalaikį efektą, nevykdoma stebėseną, ar asmuo lieka dirbti po kurio laiko.

Užimtumo rėmimo įstatyme numatytos priemonės yra nepakankamos užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo efektyvumui vertinti. Tikslinga numatyti, kad Lietuvos darbo birža kasmet vertintų visų įgyvendinamų užimtumo rėmimo priemonių efektyvumą, kartu analizuodama pasiektus rezultatus ir tam panaudotas lėšas pagal atskiras užimtumo rėmimo priemones.

Kai kurie Lietuvos darbo biržos pasirinkti vertinimo kriterijai nepakankamai informatyvūs.

Užimtumo fondo lėšas administruoja ir viešai skelbia, kaip jos naudojamos, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija⁶¹. Pateikiant informaciją visuomenei apie darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimą Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Lietuvos darbo biržos

⁵⁹ Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas, 2006-06-15 Nr. X-694, 15 str.

⁶⁰ Lietuvos darbo biržos informacinis biuletenis „Darbo biržos naujienos“, 2007 m. Nr. 12 (121), 17 psl.

ataskaitose nurodomi pasiekti rezultatai, tačiau nenurodoma, kiek ir iš kokių finansavimo šaltinių buvo panaudota lėšų vienai ar kitai užimtumo rėmimo priemonei.

UAB „Ernst & Young Baltic“ ir Viešosios politikos ir vadybos instituto nuomonė apie SADM veiklos ataskaitą⁶²

Reikėtų tobulinti ministerijos veiklos ataskaitą. Ataskaita iš dalies parodo naudą visuomenei (tikslai ir uždaviniai yra formuluojami pakankamai neblogai, tačiau nėra pakankamai parodytos sąsajos tarp tikslų/rezultatų ir išlaidų, mažai parodomas ministerijos indėlis siekiant numatytų tikslų). Pagal veiklos informacijos naudojimą ataskaita vertintina prastai: veiklos ataskaitoje nėra duomenų, kaip ankstesnių metų duomenys buvo panaudoti sprendimų priėmimo, nėra pakankamai informacijos ir apie nepasiektus tikslus bei priemones tiems tikslams pasiekti (pavyzdžiui, nėra informacijos apie tai, kodėl skurdo rizikos rodikliai beveik nepakito 2005-2006 m.) ir tų tikslų nepasiekimo priežastis.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos bei Lietuvos darbo biržos 2006 ir 2007 metų veiklos ataskaitose pateikta informacija apie darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimą nėra pakankama, kadangi visuomenė neinformuota apie panaudotas lėšas atskiroms darbo rinkos politikos priemonėms įgyvendinti ir administruoti.

⁶¹ Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas, 2006-06-15 Nr. X-694, 39 str. 1 d.

⁶² UAB „Ernst & Young Baltic“, Viešosios politikos ir vadybos instituto atlikto „Valstybės biudžeto asignavimų valdytojų biudžetų sudarymo ir jų vykdymo apyskaitų vertinimo“ projekto ataskaita, 2007 m., 39, 40 psl.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Išvados

1. Vykdytos darbo rinkos politikos formavimo priemonės nepakankamos:

1.1. Nenumatytos valstybės ilgalaikės darbo užmokesčio reguliavimo priemonės ir kriterijai (1 dalis, 10 psl.).

1.2. Nuo 2005 metų nepradėtas laipsniškas perėjimas prie aktyvios darbo rinkos politikos priemonių, Lietuvos darbo biržos ir teritorinių darbo biržų išlaikymo finansavimo iš valstybės biudžeto, kaip nustatyta Nedarbo socialinio draudimo įstatyme (1 dalis, 11 psl.).

1.3. Kai kurios teisės aktų nuostatos dėl darbo rinkos politikos priemonių (užimtumo rėmimo, valstybės pagalbos teikimo socialinėms įmonėms) nesudaro prielaidų efektyviam jų įgyvendinimui (2, 3 dalis, 13–24 psl.).

2. Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimas yra tobulintinas, nes 2007 metais, lyginant su 2006 metais, šioms priemonėms įgyvendinti buvo panaudota 49,6 proc. daugiau lėšų, tačiau į priemones nukreipta 27,8 proc. mažiau ieškančių darbo asmenų, vieno dalyvavimo priemonėje kaina padidėjo daugiau negu dvigubai. Lietuvos darbo biržos organizuotos aktyvios darbo rinkos politikos priemonės 2007 metais turėjo poveikį įsidarbinant mažiau negu ketvirtadaliui per metus įsidarbinusių asmenų (2.2 dalis, 21 psl.).

3. Tobulintina Lietuvos darbo biržos ir teritorinių darbo biržų struktūra, nes 2006 ir 2007 metais Lietuvos darbo biržai ir jai pavaldžioms įstaigoms išlaikyti ir vystyti panaudota 23,4 proc., tuo tarpu visoms aktyvios darbo rinkos politikos priemonėms įgyvendinti – 41,2 proc. visų Užimtumo fondo lėšų (5 dalis, 28 psl.).

4. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2006 ir 2007 metais neužtikrino tinkamo Užimtumo fondo lėšų administravimo ir jų panaudojimo:

4.1. Tvirtindama išlaidų sąmatas, lėšas bendrosioms paslaugoms numatė ne pagal Užimtumo rėmimo įstatyme numatytas užimtumo rėmimo bendrąsias paslaugas (2.1.dalis, 12 psl.).

4.2. Dalis lėšų, skirtų teritorinėms darbo biržoms išlaikyti, buvo panaudota leidybinei grupei „Darbo biržos naujienos“ išlaikyti, nors ji nėra užimtumo rėmimo politiką įgyvendinanti įstaiga (5 dalis, 28 psl.).

5. Lietuvos darbo birža leidybinei grupei „Darbo biržos naujienos“ išlaikyti 2006 metais nepagrįstai skyrė 462,9 tūkst. Lt, o 2007 metais – 470,3 tūkst. Lt Užimtumo fondo lėšų, nes teisės aktuose nėra numatyta, kad leidybinė grupė „Darbo biržos naujienos“ yra užimtumo rėmimo politiką įgyvendinanti įstaiga ir lėšos jai išlaikyti socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu nėra patvirtintos (5 dalis, 28 psl.).

6. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir Lietuvos darbo birža 2006 ir 2007 metų veiklos ataskaitose nepateikė visuomenei informacijos, kiek lėšų pagal atskiras priemones panaudojo darbo rinkos politikos priemonėms įgyvendinti (5 dalis, 34 psl.).

Rekomendacijos

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

1. Numatyti valstybės ilgalaikes darbo užmokesčio reguliavimo priemones ir kriterijus.

2. Svarstyti klausimą, kad būtų įgyvendinta Nedarbo socialinio draudimo įstatymo nuostata dėl perėjimo prie aktyvios darbo rinkos politikos priemonių, Lietuvos darbo biržos ir jai pavaldžių įstaigų išlaikymo išlaidų finansavimo iš valstybės biudžeto.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai

Siekiant efektyvesnio užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo ir valstybės pagalbos teikimo socialinėms įmonėms, inicijuoti teisės aktų pakeitimus:

1. Tikslinant Užimtumo rėmimo įstatymą:

– numatyti, kad užimtumo rėmimo bendrosios paslaugos būtų nepriskirtos prie užimtumo rėmimo priemonių;

– numatyti, kad asmenims, dalyvaujantiems profesinio mokymo ir neformalaus švietimo priemonėse, mokamos stipendijos ar stipendijos ir nedarbo draudimo išmokos bendras dydis nebūtų didesnis, nei Vyriausybės patvirtinta minimali mėnesinė alga, atskaičiavus mokesčius. Numatyti galimybę, kad asmuo, norintis dalyvauti profesinio mokymo priemonėje, galėtų savarankiškai susirasti ir pasirinkti mokymo įstaigą, kurioje įgytų pageidaujamą profesiją, o faktinės mokymosi išlaidos, neviršijant nustatyto limitu, būtų apmokėtos iš valstybės lėšų;

– numatyti, kad darbdaviams už darbo rotacijos būdu darbo rinkoje **papildomai remiamų** bedarbių įdarbinimą būtų mokama didesnė kompensacija negu už kitų bedarbių įdarbinimą.

2. Socialinių įmonių įstatyme nustatyti maksimalų išlaidų neįgaliųjų darbuotojų darbo aplinkai, gamybinėms ir poilsio patalpoms pritaikyti dydį, kuriuo remiantis gali būti mokama subsidija.

3. Užimtumo rėmimo ir Socialinių įmonių įstatymuose nustatyti vienodą darbo užmokesčio ir valstybinio socialinio draudimo įmokų dalinės kompensacijos dydį, mokamą už dirbančius neįgaliuosius socialinėse įmonėse ir įdarbintus subsidijuojant neįgaliuosius socialinės įmonės statuso neturinčiose įmonėse.

4. Siekiant mažinti administravimo išlaidas, svarstyti galimybę dėl nedarbo socialinio draudimo išmokų administravimo pavedimo Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritoriniams skyriams.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai ir Lietuvos darbo biržai

1. Siekiant mažinti administravimo išlaidas, pertvarkyti teritorines darbo biržas.

2. Siekiant efektyvesnio darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo:

– numatyti, kad asmuo gali būti siunčiamas į profesinio mokymo priemonę įgyti papildomos kompetencijos tik tuo atveju, kai jis yra įgijęs paklausią toje teritorijoje profesiją (kvalifikaciją) ir įgyti papildomą kompetenciją yra būtina, siekiant įsidarbinti;

– numatyti, kiek kartų asmuo gali būti siunčiamas mokytis pagal profesinio mokymo ir neformalaus švietimo programas per tam tikrą laiką; numatyti asmens, baigusio profesinį mokymą, poveikio priemones, jei jis atsisako siūlomo tinkamo darbo pagal įgytą kvalifikaciją;

– atsisakyti neformalaus švietimo pagal profesinių žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo programas ir numatyti galimybę šios priemonės dalyviams dalyvauti remiamojo įdarbinimo priemonėje „Darbo įgūdžių įgijimo rėmimas“;

– numatyti, kad įdarbintam subsidijuojant asmeniui įsidarbinus pagal kitą darbo sutartį ar išsigijus verslo liudijimą, subsidijos mokėjimas nutraukiamas;

– nustatyti terminą, per kurį darbdavys į atlaisvintą darbo vietą, įsteigtą subsidijuojant, turėtų priimti kitą tikslinėms asmenų grupėms priklausantį asmenį;

– siūlome svarstyti galimybę vietoj vietinių užimtumo iniciatyvų projektų įgyvendinti kitas priemones, turinčias didesnę poveikį įdarbinimui.

3. Teikti visuomenei išsamią informaciją apie darbo rinkos politikos priemonėms įgyvendinti panaudotas valstybės lėšas pagal atskiras priemones.

Lietuvos darbo biržai

1. Spręsti klausimą dėl leidybinės grupės „Darbo biržos naujienos“ likvidavimo.

2. Nustatyti darbo rinkos politikos priemonių efektyvumo vertinimo kriterijus ir atsižvelgiant į juos planuoti ir įgyvendinti darbo rinkos politikos priemones.

3. Tikslinti kriterijus, pagal kuriuos planuojamas bedarbių, dalyvausiančių priemonėse, skaičius ateinančiais metais.

1-ojo audito departamento direktorė

Vita Jurkevičienė

1-ojo audito departamento vyriausioji valstybinė auditorė

Marytė Tulabienė

Valstybinio audito ataskaitos kopijos (po 1 egz.) pateiktos Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui, Socialinių reikalų ir darbo komitetui ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei.

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
„Darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimas“
1 priedas

Užimtumo rėmimo įstatyme (2006-06-15, Nr. X-694) numatytos Užimtumo rėmimo priemonės

